SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Gliwické fotografické tovaryšstvo

Jadwiga Janowska

Opava 2019

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Gliwické fotografické tovaryšstvo

Gliwice Photographic Society

TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jadwiga Janowska

Obor:	Tvůrčí fotografie
Vedoucí bakalářské práce:	Mgr. BcA. Rafał Milach, Ph.D.
Oponent:	MgA. Ing. Peter Korček

Opava 2019

Abstrakt

Cílem této práce je přiblížit vznik a činnost Hlivického oddělení Polského fotografického spolku, které se později změnilo v Hlivický fotografický spolek (HFS). V práci chronologicky popisuji činnost organizace a představuji stručné medailony vybraných členů spolku.

Při psaní práce jsem kromě knih a materiálů, které jsou běžně dostupné, použila informace z vlastních rozhovorů s některými členy HFS, s nimiž jsem se osobně setkala.

Klíčová slova

Gliwické fotografické tovaryšstvo, fotografická skupina, Polský fotografický spolek,

fotografické skupiny v Hlivicích.

Abstract

The aim of this thesis is to provide an overview of the establishment and activity of what was initially known as the Gliwice branch of the Polish Photographic Society, later transformed into the Gliwice Photographic Society. I present brief profiles of selected Society members as well as describe the activities of the group over the years of its existence. In order to collect materials for the thesis, in addition to books and source materials available to the general public, I also met with some Gliwice Photographic Society affiliates to listen to their memories of those years.

Keywords

Gliwice Photographic Society, photographic group, Polish Photographic Society,
photography in Gliwice, photographic groups in Gliwice

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2018/2019**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Jadwiga JANOWSKA**
Osobní číslo:	**F150668**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor:	**Tvůrčí fotografie**
Název tématu:	**Gliwické fotografické tovaryšstvo**
Téma anglicky:	**Gliwice Photographic Society**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Ve své práci na začátku stručně popisuji vznik prvních fotografických skupin a vysvětluji, proč byly vytvořeny fotokluby a jak se vyvíjely v Polsku do roku, kdy vzniklo Gliwické oddělení Polské fotografické společnosti. Dále popisuji aktivity Polské fotografické společnosti, zejména Gliwické pobočky, která byla přeměněna na Fotografickou společnost Gliwice.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Lewczyński Jerzy, Gliwickie Środowisko Fotograficzne 1951-1986, Gliwice 1986, Wydano staraniem Wydziau Kultury i Sztuki Urzędu Miasta w Gliwicach
Janik Piotr, Fotografie, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2008
Lewczyński Jerzy, Fenomeny i Fantomy, Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951-2000, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2006
Sobota Adam, Studio Prób Fotograficznych i Filmowych ZOOM, Gliwice 2015

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Bc. Rafal MILACH, Ph.D.**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **1. června 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **28. června 2019**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 2. června 2019

Poděkování:

Děkuji Mgr. BcA. Rafałovi Milachovi, Ph.D. za vedení práce a velkou trpělivost.

Prohlášení:

Prohlášuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlas se zveřejněním:

Souhlasím, se zveřejnením v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, v knihovně Divadelního ústavu v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

V Opavě, 28. června 2019
Jadwiga Janowska

© 2019 Jadwiga Janowska | ITF FPF Slezské univerzity v Opavě

Obsah

Obsah 9
Úvod 11
Kapitola 1. První fotografická sdružení v Polsku 12
Kapitola 2. Hlivický fotografický spolek 17
I. Hlivické oddělení Polského fotografického spolku 17
II. Pokaz zamknięty (Uzavřená přehlídka). Neformální skupina Lewczyński, Schlabs, Beksiński 29
III. Hlivický fotografický spolek 33
Kapitola 3. Medailony představitelů Hlivického fotografického spolku 57
I. Jerzy Lewczyński 57
II. Zofia Rydet 64
III. Aleksander Górski 69
IV. Andrzej Górski 75
V. Piotr Janik 79
VI. Adam Sheybal 85
VII. Michał Sowiński 89
VIII. Czesław Siemianowski 94
IX. Wiktor Hombek 96
X. Bogdan Kułakowski 100
XI. Stanisław Jakubowski 103
XII. Tadeusz Maciejko 108
XIII. Jakub Byrczek 108
XIV. Kazimiera Dyakowska 111
XV. Witold Cichocki 116
XVI. Maciej Głowaczewski 118
Závěr 124
Seznam použité literatury 126
Seznam jmen 128

Úvod

Důvodem ke vzniku klubů, sdružení a spolků fotografů byla obliba fotografie, vášeň a také zájem sdílet se o ní s podobně zaměřenými nadšenci. Jednou z těchto organizací byl také Hlivický fotografický spolek (Gliwickie Towarszystwo Fotograficzne).

V současnosti žiji v Hlivicích, ačkoliv jsem se narodila a vyrostla v jiném regionu Polska. Jelikož mě na každém místě, kam se dostanu, velmi zajímají místní příběhy, začala jsem se zajímat o historii Hlivic. Vzhledem ke svým zájmům a zálibám jsem si vytyčila, že se zaměřím zejména na dějiny fotografie v Hlivicích a šířeji ve slezských zemích. V této souvislosti jsem se dozvěděla, že členy Hlivického fotografického spolku byli lidé, kteří prosluli nejen na lokální fotografické scéně, ale měli vliv také na dějiny fotografie v Polsku. Jak jsem se už zmínila, pohlížím na město a jeho fotografickou scénu s jistou dávkou zvídavosti a zájmu, současně se však domnívám se, že jako člověk „zvenčí" jsem je schopna vidět objektivně.

V této práci popíšu příběh Hlivického fotografického spolku, a sice jeho vznik, činnost, ale především jeho klíčové osobnosti, které ho tvořily.

První kapitola mé práce se věnuje vzniku fotografických spolků v Polsku, tomu, jak informace o fotografii pronikaly k Polákům, kteří v dobách objevu a rozšiřování fotografie žili pod okupací několika mocností, a také tomu, jak se fenomén fotografie popularizoval.

V druhé kapitole popisuji dějiny Hlivického fotografického spolku. Tato kapitola je rozdělena na část věnovanou Hlivickému oddělení Polského fotografického spolku, dále na část o neformální skupině tvořené Jerzym Lewczyńským, Bronisławem Schlabsem a Zdisławem Beksińským. Druhou kapitolu uzavírá část pojednávající o samostatném Hlivickém fotografickém spolku až do doby ukončení jeho činnosti v roce 2000.

Třetí kapitola obsahuje medailony jeho hlavních představitelů.

Výsledky své teoretické práce shrnuji v závěru.

Součástí práce je samozřejmě soubor použité literatury a jmenný rejstřík.

Kapitola 1. První fotografická sdružení v Polsku

Fotografie se v polských zemích objevila velmi záhy. Ani třetí rozdělení Polska nezabránilo k pronikání informací o tomto vynálezu na polské území. Navzdory tomu, že se Polsko nacházelo pod nadvládou cizích mocností, byla tato novinka natolik významná, že se jí podařilo překonat nepříznivé okolnosti a v Polsku se usadila. Už 6. února 1839 vyšel ve varšavském listu „Gazeta Codzienna" článek, který pojednával právě o fotografii. Zmiňoval se o vynálezech, které byly představeny na francouzské Akademii věd a které umožňovaly zachytit obraz viditelného okolí. První fotografie, jejímiž autory byli sami Poláci, začaly vznikat už od roku 1839. Jednalo se o tzv. *talbotypie (*nebo *kalotypie)* – negativy vytvořené na papíru, které pořizoval Maksymilian Strasz, inženýr původem z Kielc.[1] Bohužel se nedochovala žádná z jeho prací, a proto není známo, co bylo na nich zachyceno.

Naopak první daguerrotypie, čili obrazy zaznamenané na desce, vytvářel Andrzej (Jędrzej) Radwański.[2] Svůj první obraz představil v roce 1839 na salónu Dobročinného spolku ve Varšavě. Společně s ním byly vystaveny vytištěné informace o Daguerrově vynálezu, podle jehož jména dostala novinka svůj název. Ani po Radwańském se nedochovaly žádné práce ani reprodukce.

Informace o fotografii a objevování technik záznamu obrazu se stále šířily mezi veřejností. Zájem o nový vynález rostl s každým vydaným novinovým článkem na toto téma. Začaly vznikat profesionální fotografické firmy, přibývalo také lidí, kteří se fotografii věnovali amatérsky. Fotografie vzbuzovala stále více emocí.

Od okamžiku zveřejnění vynálezu fotografie se objevovaly obavy, že postupem času pravděpodobně vytlačí malířství. Výhodami fotografie byly významně kratší doba vzniku obrazu a její realističnost, která z tohoto hlediska převyšovala i rychlé výtvarné skice. Další argumentem ve prospěch fotografie byla reprodukce hotových obrazů, která se postupem času stávala stále snadnější.

Nejpodstatnější předností fotografie byla její svěžest a novátorská forma sdělení. Lidé měli možnost nechat si udělat portrét v profesionálním fotografickém ateliéru. Tato místa na rozdíl od známých a rozšířených malířských portrétních ateliérů lákala

[1] Žil v letech 1804–1870; byl inženýrem, autorem příručky „Fotografia, czyli zbiór środków używanych do zdejmowania obrazów (Fotografie, čili soubor prostředků pro vytváření obrazů)", kterou napsal v roce 1857 a která byla jednou z prvních knih na toto téma v Polsku.

[2] Žil v letech 1800–1860; byl to fyzik a pedagog na Varšavské univerzitě, redaktor časopisu „Piast".

zákazníky svou novostí a odlišností. Zájem byl také o krajinářskou fotografii, která pomalu začala vytlačovat krajinářství v malbě. S rozvojem techniky fotografie a stále větší popularitou se začali objevovat první fotoamatéři. Fotografie vstoupila do výstavních prostor. Nejdříve po boku výtvarných děl, později v rámci samostatných výstav. Fotografické reprodukce postupně začaly doprovázet novinové články, objevila se první fotografická alba.

Jedním z hlavních středisek rozvoje fotografie byla Francie. Právě zde vznikla první fotografie Josepha-Nicéphore Niépce a Louise Daguerra, kteří pracovali nad zachycením obrazu na deskách. Ve francouzské Akademii věd v Paříži byla představena první fotografie. Rovněž v Paříži v roce 1851 vznikl první fotografický spolek na světě – *La Société héliographique*[3] (heliografický spolek). Toto sdružení tvořili především vědci, vynálezci a průmyslníci, kteří pracovali na technickém rozvoji záznamu fotografovaného obrazu. Dalším spolkem[4] byl *Société française de photographie*, který nahradil *La Société héliographique.* Skupina následovníků *La Société héliographique* se rychle rozrostla o profesionální fotografy.

Prvním krokem ke změně podoby existujících sdružení soustředěných kolem fotografie byl vznik Fotografického spolku ve Vídni v roce 1861. V tomto sdružení měli nad inženýry a lidmi spojenými s technickou stránkou fotografie převahu osobnosti z umělecké scény, které vzhledem ke svým znalostem ovládali problematiku kompozice. Skupina, kterou by tvořili pouze nadšenci pro fotografii, vznikla o několik let později v roce 1887. Ti mezi sebou hovořili nejen o technických aspektech snímků, ale vedli diskuse o estetice, tématech a o fotografii jako formě umění.

Mezi lidmi, kteří se zajímali o fotografii a chtěli o ní diskutovat, nechyběli ani Poláci. První polský amatérský fotoklub vznikl z inciativy Tadeusze Barączka 27. března 1891 ve Lvově a nesl název Klub Miłośników Sztuki Fotograficznej (Klub milovníků fotografického umění). Po založení tohoto klubu byly pořádány první fotografické kurzy. Jedním z hlavních cílů sdružení byla organizace fotografických výstav. Od roku 1884 byla pravidelně organizována Všeobecná zemská výstava, které se mohli zúčastnit všichni Poláci bez ohledu na místo a stát jejich pobytu. V roce 1903 se klub změnil na

[3] Skupina existovala jen krátce, necelý rok.
[4] Société française de photographie bylo založeno v roce 1854. Spolek funguje dodnes.

Lwowskie Towarzystwo Fotograficzne (Lvovský fotografický spolek).[5] *„Klub provozoval aktivní činnost, na každé schůzi pořádal soutěže, jeho členové komentovali nedostatky a přednosti prezentovaných anonymních fotogramů, jejichž autory byli členové klubu.“*[6]

Fotografie v polských zemích se na počátku 20. století kromě Lvova rozvíjela také v Poznani, Varšavě, Krakově a Lodži.[7] Činnost klubů spočívala hlavně v setkávání, diskusích a přednáškách; konaly se také přehlídky fotografií, existovaly putovní výstavy, které hostovaly v různých regionech a prezentovaly fotografie široké veřejnosti.

Vzhledem k rozdělení země mezi okupační mocnosti byl kontakt mezi jednotlivými organizacemi ztížený. Dodatečný problém se objevil během mezinárodních výstav, když byly práce umělců zařazovány z hlediska jejich státní příslušnosti. Protože Polsko bylo pod nadvládou okupantů, práce polských fotografů byly součástí sbírek států, které ovládaly dané území. Situace se okamžitě změnila, když se Polsko jako nezávislý stát vrátilo na mapu světa. Výměna informací byla mnohem jednodušší, což usnadňovalo rozvoj fotografických skupin. K novým fotografickým centrům od té doby patřily také Poznaň, Katovice a Krakov.[8]

---

[5] V roce 1914 se Lvovský fotografický spolek v důsledku vypuknutí 1. světové války rozpadl a svou činnost přerušily i další fotografické spolky. Lvovský fotografický spolek obnovil svou činnost v roce 1924.

[6] Ignacy Płażewski, *Dzieje Polskiej Fotografii*

[7] Od roku 1895 v Poznani působila fotografická skupina v rámci německého Sdružení umění a vědy. V roce 1901 byl založen Varšavský fotografický spolek. V plánu byl vznik Polského fotografického spolku, který by umožňoval zakládání menších poboček v celém Polském království, ale carské úřady se proti tomu postavily. Varšavský fotografický spolek změnil v roce 1907 svůj název na Polskie Towarzystwo Miłośników Fotografii (Polský spolek milovníků fotografie).
V Krakově v roce 1902 vzniklo Towarzystwo Fotografów Amatorów (Spolek amatérských fotografů), které po čase získalo věhlas organizací prvních tematických výstav.
V roce 1909 bylo založeno Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (Polský vlastivědný spolek). Spolek byl rozdělen na menší oddělení, ve kterých mohly vznikat sekce, včetně těch fotografických. Jejich členové se věnovali zejména krajinářské fotografii.
V roce 1916 vznikl Związek Fotografów Zawodowych Królestwa Polskiego (Svaz profesionálních fotografů Polského království), jehož účelem bylo soustředit zájemce, kteří se profesně věnují fotografii. Ve stejném roce, 3. prosince, vznikl Łódzki Klub Miłośników Fotografii (Lodžský klub milovníků fotografie). Lodžská skupina si nemohla stěžovat na nedostatek financí, a proto měla k dispozici dobře vybavené prostory s pracovnou, knihovnou, čítárnou a sálem, ve kterém byla stálá výstava prací členů klubu.

[8] V roce 1919 vznikly tři skupiny: první v Poznani – Zachodnio-Polski Związek Fotografów Zawodowych (Západopolský svaz profesionálních fotografů); druhý v Katovicích – Związek Samodzielnych Fotografików (Svaz nezávislých fotografů), a třetí Związek Śląsko-Dąbrowski (Slezsko-dąbrowský svaz).
V roce 1921 v Krakově, kvůli nečinnosti Spolku amatérských fotografů, vznikla sekce fotografů v Akademickém sportovním svazu, která působila do roku 1925.
V Poznani v roce 1924 vzniklo Towarzystwo Miłośników Fotografii (Spolek milovníků fotografie), které působilo do vypuknutí války v roce 1939.

Skupiny, které vznikaly v této době, měly podobné cíle a východiska. Členové Vilniuského fotoklubu,[9] měli kromě placení členských poplatků, povinnost přinášet měsíčně minimálně jednu novou práci a připravovat teoretické práce z oboru fotografie nebo estetiky. Ke vzniku fotografického sdružení ve Vilniusu přispěl Jan Bułhak a Jan Kurusza-Worobiew – tito dva fotografové reprezentovali Vilnius na domácích a zahraničních výstavách. Zásluhou vzniku Vilniuského fotografického spolku (Wileńskie Towarzystwo Fotograficzne) a Vilniuského fotoklubu (Fotoklub Wileński) se zájemci o fotografii mohli intenzívně zdokonalovat v daném oboru. Setkání probíhala jednou měsíčně. Příznivci se sdružovali kolem Jana Bułhaka, nestora polské fotografie, který propagoval fotografii v řadě publikací. Fotoklub po čtyřech letech své činnosti vydal „Almanach fotografiki wileńskiej (Almanach vilniuské fotografie)“, který obsahoval čtyřicet fotografických reprodukcí.

Dne 24. září 1927 proběhl ve Varšavě dvoudenní Sjezd polských milovníků fotografie. Tato událost byla prvním sjezdem fotografů ve svobodném Polsku. Zúčastnili se ho představitelé různých sdružení a klubů a různí činovníci z oblasti kultury. Delegace lvovské scény využila příležitosti a vystoupila s referátem, který vyzýval k založení Svazu polských fotografických spolků. Jeho cílem by bylo koordinovat činnost menších organizací, propagovat fotografii jako formu umění, dbát o zájmy autorů a pečovat o vydávání časopisů. Podařilo se to v roce 1930,[10] kdy byl založen Fotoklub Polski (Polský fotoklub), který působil do zahájení války v roce 1939. Bylo to první sdružení, které spojovalo umělce z celého Polska. Jeho úkolem byla propagace fotografie jako umění. Zabýval se také vystavováním prací Poláků na zahraničních výstavách pod hlavičkou jedné organizace. V čele fotoklubu stál Výbor seniorů, jehož předsedou byl zvolen Jan Bułhak. Výbor mohl přijímat nové členy na vlastní pozvání nebo po pozitivním projednání žádosti uchazeče.

Fotografie se neustále rozvíjela a společně s ní se objevovalo stále více lidí, kteří se o ni zajímali.[11] K náhlému a násilnému přerušení činnosti všech organizací došlo 1.

---

[9] V roce 1927 vzniklo Wileńskie Towarzystwo Miłośników Fotografii (Vilniuský spolek milovníků fotografie). Ve stejném roce část jeho členů z inciativy Jana Bułhaka založila Fotoklub Wileński (Vilniuský fotoklub).
Ve stejném roce bylo založeno sdružení „Sztuka polska (Polské umění)“. Sdružovalo fotografy, malíře, architekty, sochaře, grafiky a scénografy.

[10] Ve stejném roce v Lublinu vznikl při Stavební škole Kroužek milovníků fotografie (Koło Miłośników Fotografii).

[11] V Krakově v letech 1930–1937 působila Krakovská skupina (Grupa Krakowska), která byla sdružením studentů Akademie výtvarných umění a která neměla konkrétní programová východiska.

září 1939 v den útoku hitlerovských vojsk na Polsko. Lidé se však v této krajní situaci postupně naučili existovat. Novými místy setkávání, která sloužila k diskusím o fotografii, se v této době staly podniky fotografických služeb. Fotografická sdružení nově začala vznikat teprve po skončení války.[12]

Pro vznik Hlivického fotografického spolku byl důležitý celostátní Polský fotografický spolek (Polskie towarzystwo fotograficzne), který působil v letech 1948–1961 a který sdružoval amatérské fotografy. Ode dne přijetí stanov organizace (23. dubna 1948) byly fotografické kluby a kroužky, které působily v Polsku, přejmenovány na místní oddělení Polského fotografického spolku (PFS). Jedním z cílů organizace bylo pořádání každoroční Celostátní výstavy fotografů (Ogólnopolska Wystawa Fotografików).

V roce 1961 byl PFS rozpuštěn a místní kluby se změnily v samostatné spolky (proto Hlivické oddělení Polského fotografického spolku změnilo svůj název na Hlivický fotografický spolek).

Polský spolek milovníků fotografie změnil dne 29. dubna 1931 svůj název na Polskie Towarzystwo Fotograficzne w Warszawie (Polský fotografický spolek ve Varšavě).
Poznaňský Spolek milovníků fotografie zavedl změny v modelu své činnosti. Uchazeči o členství se mohli stát členy pouze tehdy, pokud jejich práce byly pozitivně ohodnoceny. Poznaňský spolek začal od toho roku zaměřovat svou činnost pouze na propagaci a tvorbu fotografie jako umění.
V roce 1936 vzniklo Lubelskie Towarzystwo Fotograficzne (Lublinský fotografický spolek).

[12] V Poznani v roce 1945 bylo založeno Stowarzyszenie Miłośników Fotografii (Sdružení milovníků fotografie), které navázalo na činnost předválečného Spolku milovníků fotografie.
V roce 1947 ve Vratislavi vzniklo Wrocławskie Towarzystwo Fotograficzne (Vratislavský fotografický spolek), který se o rok později stal Vratislavským oddělením Polského fotografického spolku (Polskie Towarzystwa Fotograficzne). Skupina v roce 1961 změnila svůj název na Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Fotografii (Vratislavský spolek milovníků fotografie) a v roce 1968 znovu změnila název na Dolnośląskie Towarzystwo Fotograficzne (Dolnoslezský fotografický spolek). Organizace se v roce 1978 vrátila k původnímu názvu Vratislavský fotografický spolek.
Organizace Związek Polskich Artystów Fotografików (Svaz polských umělců fotografů, dále jen SPUF) vznikla v roce 1946 a jejím záměrem bylo pokračovat v cílech Polského fotoklubu.
V roce 1957 vznikla ve Vratislavi skupina Podwórko, která měla představovat opozici k tvorbě vratislavských členů SPUF.

Kapitola 2. Hlivický fotografický spolek

I. Hlivické oddělení Polského fotografického spolku

Hlivice (polsky Gliwice) jsou slezské město, které leží na řekou Kłodnica. Městská práva mu patří už od 2. poloviny 13. století a dynamicky se rozvíjelo v 19. a 20. století. Hlivické oddělení Polského fotografického spolku (PFS) vzniklo v roce 1951 v důsledku rozšiřujícího se zájmu o amatérskou fotografii. V Hlivicích se tak začali setkávat nadšenci pro fotografii, amatérští fotografové, z nichž někteří si získali věhlas v celopolském i mezinárodním měřítku. Fotografie získávala stále nové adepty i navzdory tomu, že přístup k materiálům byl obtížný. Dostupnost materiálů naopak nebyla zárukou snadného osobního rozvoje v dané oblasti; temné komory, ve kterých fotografové trávili mnohé hodiny, byly často součástí bytů a byly provizorně upravené pro potřeby dané chvíle. Po deseti letech se organizace změnila v samostatné sdružení – Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne (Hlivické fotografický spolek, HFS). HFS fungoval do roku 2000.

„*My mladí, jsme se tady v Hlivicích velmi rychle dohodli, že stojí za to diskutovat o fotografii,* uvedl v jednom z rozhovorů Jerzy Lewczyński.[13]

Mezi lidmi, kteří přicházeli na schůze spolku, bylo velké zapálení pro věc a panovala velká chuť pracovat. Zásluhou lidí jako Aleksander Górski, kteří měli organizační talent, se dařilo překonávat všudypřítomné překážky.

Na schůzích se scházeli lidé, kteří se vyznali ve fotografii, měli cit pro práci v temné komoře, hltali technické novinky, ale také začátečníci, kteří teprve dělali první krůčky na své fotografické cestě. Organizovaly se různé kurzy a dílny, z nichž si mohl každý, bez ohledu na úroveň své pokročilosti, vybrat něco pro sebe.

Na počátku byla většina z fotografů, kteří patřili do Hlivického fotografického spolku, zapálená do činnosti. S tím souviselo, že se snažili tvořit v duchu estetizující, poeticky krásné, jemné, výtvarně laděné fotografie. „*Fascinace estetizující fotografií je věc, která vyplývá ze zřejmých faktů. (...) učili jsme se od lidí, kteří vyrostli na piktorialismu (...).“*[14] Postupem času se snažili odtrhnout od známého způsobu prezentace světa. Mladí, rebelující lidé hledali nové cesty, jak vyprávět obrazem o

[13] Zamienić życie na fotografię (Vyměnit život za fotografii), rozhovor s Jerzym Lewczyńským (na portálu youtube https://youtu.be/rEX4FMCMNQo, datum citování: 15. 4. 2019)
[14] Michał Sowiński, *50 MICHAŁ SOWIŃSKI*

okolním světě. Velkou roli na změnu vnímání fotografického obrazu měly četné diskuse vedené na schůzích spolku a během přátelských setkání.

„I přesto, že formálně byly fotografie každého zvlášť výjimečné, každotýdenní schůze a debaty ovlivnily všechny ve stejné míře (...)“.[15]

HFS byl jedním z oblíbených fotografických spolků Urszuly Czartoryské. Zde jsou její slova: *„Je tak sžitý, tak soustředěný na věci spojené s fotografií, že je vždy mnoho otázek k diskusi (...).“*[16]

Na progresívnost fotografií a přemýšlení o nich měly kromě čistě teoretických rozhovorů velký vliv také přehlídky a soutěže, ať už organizované uvnitř spolku nebo jinými organizacemi. Spolek na ně postupně začal posílat práce svých členů a získával úspěchy. Rozšiřování horizontů určitě usnadňovaly návštěvy hostů, kteří přijížděli do Hlivic přednášet o fotografii.

„To místo tepalo životem, tady to žilo,“[17] *říká Jakub Byrczek a dodává, že v mnohém je obohacovali lidé, kteří cestovali po Polsku („V Polsku se nic nedělo bez Jurka Lewczyńského“*[18]*), i po světě. Vraceli se a vyprávěli o cestování, jiných místech a věcech, které se tam děly.*

Nic z toho by se však neobešlo bez nadšení a od samotného počátku přátelství části členů. Byla to dobře sehraná parta, která se setkala ve správný čas na správném místě. Povzbuzovali se navzájem a vládl mezi nimi duch pozitivní soutěživosti.

K tomu, aby tento fotoklub mohl vzniknout, bylo nutné, aby kromě skupiny příznivců fotografie, kteří chtěli prohlubovat své znalosti a dovednosti, existovalo také oficiální povolení na činnost takového spolku. Prvním takovým dokumentem, který souvisí s hlivickým spolkem, je dopis adresovaný Hlavnímu výboru Polského fotografického spolku v Poznani. Dopis podepsal Romuald Matwijiszyn dne 19. července 1951.

První setkání hlivických příznivců fotografie proběhlo odpoledne 10. října 1951. Účast byla hojná, zúčastnilo se ho 32 lidí. První schůzi členové věnovali organizačním

[15] Katarzyna Kalina, *Piotr Janik. Fotografie*
[16] Urszula Czartoryska, *článek: Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne, FOTOAMATOR, příloha k měsíčníku FOTOGRAFIA, č. 9, 1964.*
[17] Byrczek, rozhovor
[18] Byrczek, rozhovor

záležitostem a bylo na ní zvoleno vedení,[19] které bylo posléze představeno ve zprávě zaslané Hlavnímu výboru v Poznani. Oficiální souhlas se vznikem organizace byl vydán 16. října 1951 a od této chvíle probíhaly týdenní schůze Hlivického oddělení Polského fotografického spolku. Mezi jeho členy byla řada studentů a absolventů Slezské technické univerzity (Politechnika Śląska), například Jerzy Lewczyński a Aleksander Górski. Významnou část členů, včetně těch, kteří studovali na technické univerzitě, tvořili „kresowiacy“ (obyvatelé tzv. Kresů, východních polských území, která se 2. světové válce stala součástí SSSR – pozn. překl.), kteří se přestěhovali do Hlivic.

Základ činnosti spolku od samotného počátku spočíval v rozvoji dovedností hlivických příznivců fotografie; každá druhá schůze měla být věnována anonymním přehlídkám prací členů spolku a každý přítomný se k nim mohl vyjádřit. Hnací silou činnosti byla pozitivní soutěživost, nejen mezi členy hlivické organizace, ale také mezi spolky, které působily v Katovicích a Čenstochové. Tyto skupiny navázaly vzájemnou spolupráci a tak vznikla výstava členů těchto oddělení PFS, jejíž vernisáž proběhla 16. června 1953 v klubovně Energetického závodu (Zakład Energetyczny). Pro hlivické členy měla výstava zvláštní význam, protože její zásluhou dali o sobě vědět a dočkali se uznání. Energetický závod jim od té chvíle poskytoval prostory pro spolkové schůze. Sál, který získali, byl prostorný, dobře osvětlený, byl vybavený promítacím plátnem k prezentaci prací a židlemi. Členové Hlivického PFS měli do té doby k dispozici malý sál v budově Městského národního výboru (Miejska Rada Narodowa). Tato skutečnost podnítila další činnost klubu a přiměla členy k uspořádání samostatné výstavy. Její vernisáž se uskutečnila 1. května 1954. Výstava se těšila velkému zájmu obyvatel.

Hlivické oddělení PFS, a později HFS, se od té doby snažilo jednou ročně prezentovat práce svých členů na výroční výstavě. Úspěchy na lokálních výstavách motivovaly skupinu k prezentaci svých fotografií na celostátních přehlídkách.

[19] Schůzi zahájil Romuald Matwijiszyn; do čela výboru byl zvolen Władysław Dec.

Fotografie ze dne 16. května 1954; výstava v klubovně ZE-Gliwice; na fotografii Aleksander Górski, ze sbírky Andrzeje Górského

Na schůzích v prvních letech činnosti spolku probíhala školení z oboru techniky fotografie. Po jejich ovládnutí přišla na řadu školení z kompozice obrazu a referáty na témata související s fotografií. Členové spolku se v té době hodně vzdělávali a naslouchali kritikovi fotografie Alfredu Ligockému, který působil v Katovicích a přijížděl do Hlivic na spolkové schůze. Alfred Ligocki se o spolku vyjadřoval se sympatiemi.

U příležitosti 5. výročí činnosti proběhla „Wystawa 100 prac członków Oddziału w Gliwicach (Výstava 100 prací členů oddělení v Hlivicích)“. Alfred Ligocki tehdy napsal: „*Hlivické oddělení PFS patří k nejaktivnějším v Polsku. (...) Zvláštní pozornost si zaslouží soubory fotogramů Adama Sheybala a Jerzyho Lewczyńského.*“[20]

Po pěti letech činnosti hlivické oddělení PFS získalo konečně své vlastní prostory. Ty se nacházely v ulici Górnych Wałów 25, v budově Hlavní technické organizace (Naczelna Organizacja Techniczna). Tato změna umožnila spolku další rozvoj. Ve větších

[20] *Fenomeny i Fantomy*, gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951-2000

spolkových prostorách vznikla samostatná temná komora, místo pro schůze a také pro praktické dílny a menší výstavy.

Na fotografii: zleva Adam Sheybal a Aleksander Górski, rok 1957; ze sbírek Andrzeje Górského

Během těchto let se členové spolku stihli spolu sžít a vznikla řada přátelství. Pořádali společné výlety za město, na kterých se fotografovalo a debatovalo nejen o

fotografiích a estetice, ale také o všedním životě.

Mezi těmito debatami se objevil nápad na založení fotografické skupiny Gliwice. Iniciátorem nápadu byl Jerzy Lewczyński a k lidem, kteří se měli stát členy skupiny, patřili: Zofia Rydet, Piotr Janik, Aleksander Górski, Stanisław Skoczeń, Adam Sheybal a Roman Wichrowski. Nápad se však nepodařilo uskutečnit a skupina Gliwice po několika setkáních ukončila svou krátkou činnost.

Hlivický spolek se od počátku své činnosti dynamicky rozvíjel. Od roku 1957 probíhaly soutěže o fotografii měsíce. Fotografie se vybíraly ve dvou kategoriích: na zadané téma pro daný měsíc a na téma libovolné. Ocenění fotografové obdrželi diplom, někdy i jiné věcné odměny. Jakub Byrczek na tuto dobu vzpomíná takto: „bojovali jsme o ‚vývojnici předsedy' a ‚velkou misku HFS'." Každoměsíční spolkové zápolení motivovalo členy k práci a tvorbě nových děl, a to navzdory tehdejším obtížím s dostupností chemie, filmů a fotocitlivého papíru.

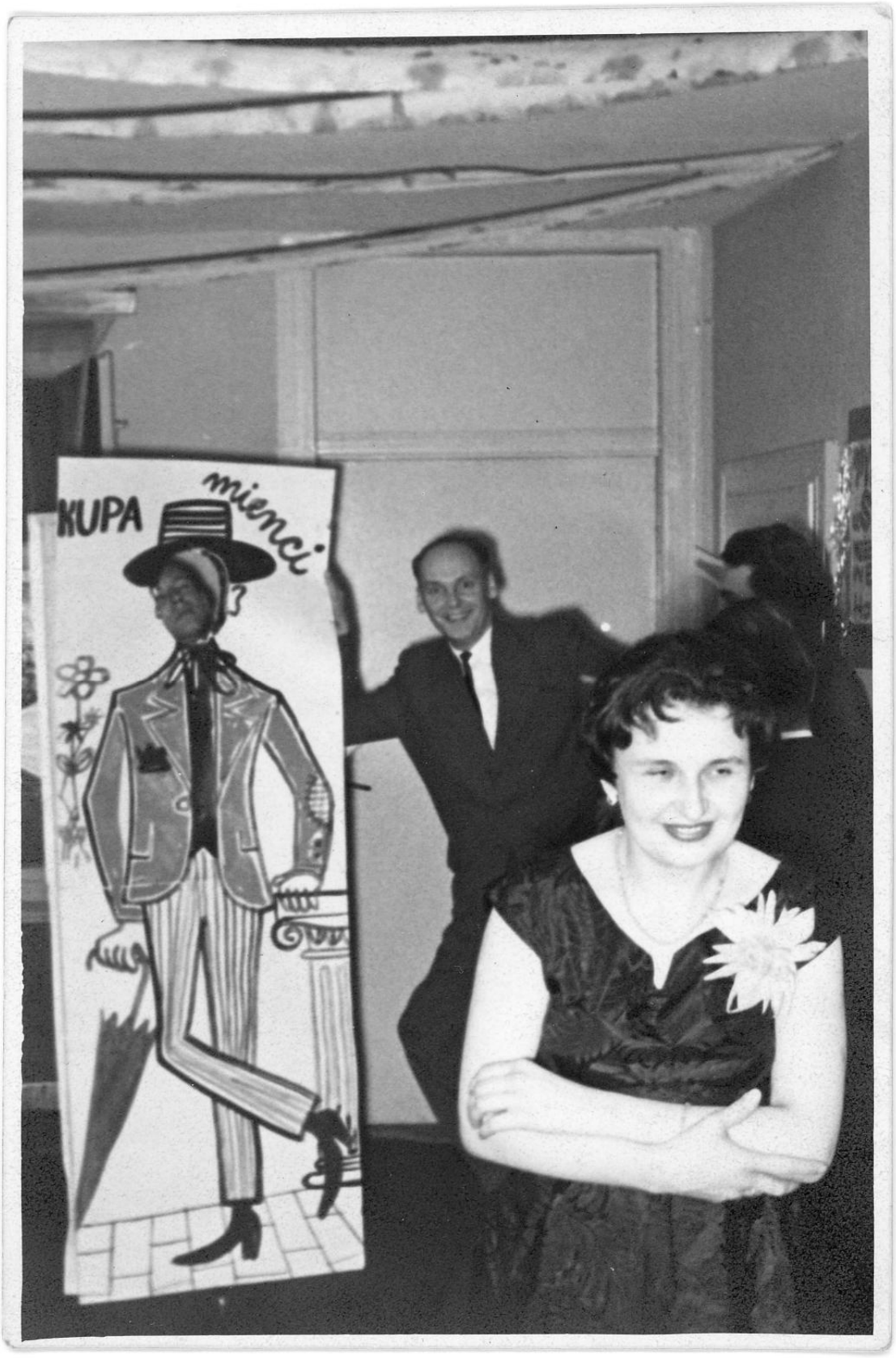
Diplomy HFS za fotografie měsíce a členská legitimace. Z archívu Bogdana Kułakowského.

Hlivická fotografická skupina vzbuzovala velký zájem mezi amatérskými fotografy. V této souvislosti spolek organizoval fotografické kurzy, které nejen rozšiřovaly znalosti a dovednosti účastníků, ale umožňovaly získat prostředky na financování dalších investic spolku. Fotografický kurz se skládal z cyklu dvanácti seminářů, které vedli fotografové hlivického spolku, například Tadeusz Maciejka, Aleksander Górski, Władysław Dec, Emil Kluger, Władysław Jasieński a Tadeusz Kwiatkowski.

O dobrých vztazích členů spolku svědčí společně pořádaná silvestrovská oslava na konci roku 1957. Akce proběhla v sídle spolku. Pozváni byli příznivci a přátelé Hlivického oddělení PFS, včetně Jana Lessaera, který pro tuto akci vyzdobil sál humoristickými obrázky. Jan Lessaer byl později autorem medailí, které navrhl u příležitosti 10. výročí činnosti HFS.

PIF
TO JA

Fotografie ze silvestrovské oslavy; ze sbírky Andrzeje Górského; autor neznámý.

Fotografie medaile vydané u příležitosti 10. výročí založení HFS; návrh medaile: Jan Lessaer.

V roce 1958 vznikla v rámci spolku Umělecká sekce, která se pod vedením Jerzyho Lewczyńského věnovala sledování soutěží a výstav a zasílání fotografií členů na tyto akce. Jména hlivických fotografů se díky tomu začala stále častěji objevovat na výstavách v jiných částech Polska.

Mezi hosty, kteří po léta přijížděli na pozvání spolku, patřily takové osobnosti

jako například Urszula Czartoryska, Zdzisław Beksiński[21], Władysław Hasior, Zbyszko Rzeźniacki, Stefan Wojnecki, Edward Hartwig, Józef Robakowski, Adam Sobota, Alfred Ligocki, Bronisław Schlabs, Juliusz Garztecki[22] a Witold Dederko.

Všichni hosté byli vždy vřele očekáváni. Do Hlivic přijížděli nejčastěji na celý den, společně se členy spolku se procházeli po městě, vystupovali na oficiálních setkáních a po jejich skončení trávili čas diskusemi. *„(...) v pondělí bys mě mohl provést po Hlivicích, a odpoledne nebo večer bychom udělali besedu v PFS, a případně v úterý, pokud by na to v pondělí nezbyl čas, bych si prohlédl Vaši oblastní výstavu“.*[23]

Na fotografii: Urszula Czartoryska a Aleksander Górski; ze sbírek Andrzeje Górského.

[21] Dne 12. září 1958 proběhla v klubovně Energetického závodu vernisáž výstavy Zdzisława Beksińského, který se po léta přátelil s Jerzym Lewczyńským.
[22] Plnil povinnosti redaktora časopisu „Fotografia“.
[23] Zdzisław Beksiński, Dopisy Jerzymu Lewczyńskému

Na fotografii: Urszula Czartoryska, Jerzy Lewczyński, předseda Aleksander Górski, předsedající FASF Rzeźniacki.

II. Pokaz zamknięty (Uzavřená přehlídka). Neformální skupina Lewczyński, Schlabs, Beksiński

V průběhu řady experimentů, rozhovorů, hledání se zrodil tzv. „Pokaz Zamknięty (Uzavřená přehlídka)“, jehož autory byli: Zdzisław Beksiński, Jerzy Lewczyński a Bronisław Schlabs. Tato trojice vytvořila neformální skupinu, přátelila se, tvořila společně, vyměňovala si názory, a to navzdory tomu, že je dělila vzdálenost a každý z nich žil v jiném městě (Lewczyński v Hlivicích, Beksiński v Sanoku, Schlabs v Poznani). Své vztahy prohloubili na výstavě *„Krok w nowoczesność (Krok k modernosti)“*, kterou v roce 1957 uspořádal Schlabs v Poznani. Mezi prezentovanými pracemi se objevily také fotografie Beksińského a Lewczyńského.

Zdzisław Beksiński se narodil v roce 1929 v Sanoku. Studoval na Fakultě architektury Krakovské technické univerzity. Je znám především svými malířskými ponurými, apokalyptickými vizemi světa. Fotografovat začal v 40. letech 20. století. Tehdy dokumentoval své rodné město Sanok. Jeho pozdější fotografické práce

představovaly portréty, které se vyznačovaly experimentálním přístupem k tváři a tělu, který odkazoval k surrealismu. V poslední fázi své fotografické tvorby Beksiński směřoval k abstrakci.

K nejdůležitějším fotografickým dílům Beksinského patří fotografické soubory, které tvořily jedno dílo. Tyto soubory byly poprvé představeny na výstavě „Pokaz Zamknięty (Uzavřená přehlídka)". Soubory se skládaly obvykle ze tří až pěti fotografií, jejichž autorem byl Beksiński, ale objevovaly se mezi nimi také zapůjčené nebo nalezené fotografie. Snímky byly nalepeny na dřevovláknitou desku. Každý soubor měl svůj název, který v celkovém kontextu prezentovaných prací často vyvolával pocit šoku, neklidu, otřesu. Příkladem zde může být práce „Głód (Hlad)", kterou tvořily fotografie chlapecké tváře nahoře, pod ní rakev s tělesnými ostatky, pod ní dámská lýtka v punčocháčích a úplně dole název díla.

Umělec nakonec opustil fotografii po roce 1961 kvůli obtížné dostupnosti materiálů a věnoval se hlavně malířství. K tomuto roku se datuje také ukončení činností této neformální skupiny.

Beksiński byl zavražděn v roce 2005.

Bronisław Schlabs se narodil v roce 1920, byl absolventem Technické univerzity v Poznani. O fotografii se zajímal od roku 1952, tehdy se stal členem Poznaňského oddělení PFS. Schlabs se od počátků snažil vykračovat mimo zažitá schémata, navzdory tomu, že se věnoval všeobecně panujícím tématům socialistického realismu. Experimentoval s perspektivou a výřezem. *„Dělník u Schlabse přestával být hrdinou a stával se jednoduše součástí obrazu."*[24] Dalším krokem, který u něj vedl ke změně přemyšlení o fotografii a dalšímu rozvoji, byly snímky přírody. Schlabs se soustředil na tvary a sktruktury a to ho přivedlo k fotogramům, kterým se věnoval později. Tyto Schlabsovy práce stojí na pomezí fotografie a grafiky. Přestože své práce často označoval jako fotogramy, nešlo o klasické fotogramy. Lišily se metodou vzniku. Umělec hodně experimentoval s fotopapírem: kreslil po něm, pálil ho, slepoval, škrábal, barvil tuší a tímto způsobem získával své obrazy. Tradiční fotogramy vznikaly pokládáním různých předmětů na fotocitlivý materiál a jejich osvitem. Předměty tak vrhaly stín a odrážely svůj tvar a strukturu. Bronisław Schlabs představil na „Uzavřené přehlídce" své experimentální, abstraktní fotogramy, které se setkaly s menší kritikou než práce

[24] Małgorzata Santarek, *Bronisław Schlabs a poszukiwania nowoczesności w sztuce lat 50.*

Lewczyńského a Beksińského.

Schlabs přerušil svou uměleckou činnost v letech 1962–1974 v reakci na úmrtí své ženy. Zemřel 5. srpna 2009.

Životopis Jerzyho Lewczyńského je uveden v další části této práce, společně s medailony jiných členů hlivického spolku. Lewczyński na „Uzavřené přehlídce" představil své „*Głowy wawelskie (Vavelské hlavy)*" (popsány jsou také v další části práce) a dva soubory fotografií, celkem 17 prací, z toho dva soubory po třech snímcích. První soubor tvořily fotografie: kus židovské náhrobní desky, známky s čísly z koncentračního tábora a čísla na paragonu. Druhý soubor se skládal z fotografie plakátu, který informoval o vystoupení kabaretu, dále následoval snímek hřbitovní brány, na které jsou zavěšeny různé tabulky, a na konci se nacházel kousek stránky ze školního sešitu. Tyto soubory Lewczyńského neměly na rozdíl od Beksińského prací svůj název.

Je důležité poznamenat, že všichni tři umělci absolvovali studium na technické univerzitě a neměli umělecké vzdělání.

Fotografie se od svých počátků snažila kopírovat malířství a fotografové se snažili dát svým fotografiím co nejvíce malířský vzhled. Později se objevila druhá skupina, která se soustředila na záznam světa takového, jaký je, a prosazovala dokumentární fotografii. Ve mnou zmíněné neformální skupině to byl Beksiński, který udával směr tvorby. Vycházel z předpokladu, že pro to, aby se fotografie mohla vyvíjet, je potřeba začít ji zpochybňovat.

První prezentace prací trojice umělců proběhla ve Varšavě, v galerii „Krzywe Koło" v roce 1958 a byla spojena s výstavou vratislavské skupiny Podwórko. Další výstava se zařadila mezi nejdůležitější fotografické expozice tehdejší doby. Výstava „*Pokaz zamknięty (Uzavřená přehlídka)*", která proběhla 10. června 1959, byla samostatnou výstavou Lewczyńského, Beksińského a Schlabse. *Uzavřená přehlídka* už svým názvem napovídá, že nebyla určena široké veřejnosti. Objevilo se na ní přibližně 25 pozvaných hostů, kterými byli umělci a kritici umění. Kvůli tomu, aby se umělci vyhnuli cenzuře, byla doba trvání výstavy omezena na jediný večer. Přehlídka se uskutečnila v sídle Hlivického oddělení Polského fotografického spolku a vzbudila mnoho emocí, například kvůli způsobu umístění prací. Kromě klasických fotografií na stěnách byla část prací Lewczyńského rozložená na stolech.

„Uzavřenou přehlídku“ později Alfred Ligocki označil za antifotografii. Kritik, který se k ní vyjádřil ve svém článku „Antyfotografia (Antifotografie)“, uvedl, že mu výstava připomněla francouzský antiromán. *„Na této výstavě jsem totiž našel dva směry útoku na současnou uměleckou fotografii: jeden reprezentuje Schlabs a druhý Beksiński a Lewczyński. Mám nutkání nazvat je antifotografií (...)“.*[25] Prvním směrem útoku, o které píše Ligocki, byly práce Lewczyńského a Beksińského. Oba umělci spolu sestavovali fotografie, s tím rozdílem, že Beksiński své soubory pojmenovával. Oba využívali nejen své fotografie, ale vypůjčovali si je z tisku, od známých, nebo je vybírali z nalezených negativů. Druhým směrem útoku na fotografii byla Schlabsovy tvorba. Autor byl přesvědčen, že budoucnost mají abstraktní díla, a proto sám tvořil v tomto duchu.

Jerzy Lewczyński na výstavu vzpomínal takto: *„Byl to nezapomenutelný večer! Kritizovali nás i chválili. Vysvětlovali si to tak, že je to druh poezie, podezřívali nás o sexuální úchylku atd. Každopádně vzpoura proti dosavadní estetice byla úspěšná.“*[26] *„Uzavřená přehlídka“* se zapsala do historie jako jedna z nejdůležitějších událostí v dějinách polské fotografie.

Po přerušení činnosti této neformální skupiny v roce 1961 se fotografii nadále věnoval pouze Jerzy Lewczyński.

V roce 2019, u příležitosti 60. výročí uspořádání *„Uzavřené přehlídky“*, proběhly dvě výstavy. První se uskutečnila v Bytomi, v Hornoslezském muzeu. Nesla název *„Beksiński. Lewczyński. Schlabs. Pokaz otwarty. (Beksiński. Lewczyński. Schlabs. Otevřená přehlídka)“*. Výstavu doprovázel stejnojmenný katalog. Druhá výstava proběhla v Hlivicích, v galerii Czytelnia Sztuki a nesla název: *„Fotografia czy antyfotografia? Zdzisław Beksiński, Jerzy Lewczyński, Bronisław Schlabs (Fotografie nebo antifotografie? Zdzisław Beksiński, Jerzy Lewczyński, Bronisław Schlabs)“*. Hlivické muzeum uspořádalo dvoudenní konferencí věnovanou tvorbě každého z těchto umělců.

Obě výstavy měly podobnou strukturu. Práce byly rozděleny podle jednotlivých autorů – Beksińského, Lewczyńského a Schlabse. V Hlivicích se navíc objevila část, na které byly představeny dokumenty, fotografie a novinové články, které souvisely s *„Uzavřenou přehlídkou“*.

[25] Alfred Ligocki*, Fotograficzne Penetracje*
[26] Jerzy Lewczyński, *Fenomeny i Fantomy*, *gliwickie środowisko fotograficzne 1951–2000*

III. Hlivický fotografický spolek

Polský fotografický spolek ukončil svou činnost v roce 1961, a proto se jeho Hlivické oddělení změnilo v Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne (Hlivický fotografický spolek).[27] Všechny aktivity skupiny budou v tomto textu spojovány právě s tímto názvem. HFS se přezdívalo „Energetik" z důvodu podpory, kterou spolek dostával od Energetického závodu. Energetický závod poskytovaly prostory pro výstavy a setkání, finančně podporoval HFS a nakupoval fotografie členů spolku. Po deseti letech činnosti měl spolek 100 amatérských fotografů.

V témže roce, ve věku padesáti let, debutovala samostatnou výstavou Zofia Rydet. V klubovně Energetického závodu představila cyklus *„Mały człowiek (Malý člověk)"*. Cyklus tvořily fotografie dětí: veselých, smutných, prožívajících své problémy. „*Úspěch byl výrazný, Zosia zářila a my jsme byli spokojení, že všechny naše diskuse, hádky a čaje nepřišly na zmar. Před našima očima vyrůstala Velká dáma polské fotografie,"*[28] vzpomínal na výstavu Jerzy Lewczyński. Výstava „*Malý člověk*" se těšila velkému zájmu obyvatel města. V roce 1965 vyšlo také album „*Mały człowiek (Malý člověk)*".

Zájem o fotografii začal mezi obyvateli Hlivic růst společně s prvními výstavami, které organizoval PFS a pozdější HFS, ať už to byly výroční spolkové výstavy, nebo samostatné výstavy jednotlivých členů. Fotografie v Hlivicích začala vstupovat do ulic města, výstavy se pořádaly například u příležitosti prvomájových oslav. Byla uspořádána výstava „*Gliwice tworzą – Gliwice budują (Hlivice tvoří – Hlivice budují)*", na které se objevily práce Piotra Janika a Jerzyho Lewczyńského.

Janikovy práce byly mnohokrát publikovány v týdeníku „Nowiny Gliwickie", vystaveny byly také na stěnách hlivické kavárny Agawa. Dne 1. května 1962 proběhla vernisáž výstavy „*Dzień z życia Gliwic (Den z života Hlivic)*". Jejím iniciátorem byl Jerzy Lewczyński a fotografie nafotil společně s Piotrem Janikem a Stanisławem Jakubowskim. Podle konceptu měly práce vznikat od půlnoci pod dobu 24 hodin, ale nakonec se doba pořizování fotografií z neočekávaných důvodů o několik hodin zkrátila. Za den pro dokumentování města byl vybrán 24. leden, den osvobození Hlivic Rudou armádou v roce 1945. V rámci tohoto cyklu fotografové zaznamenávali život města – lidi v ulicích, na pracovištích a také nehodu iniciátora projektu. Jerzy Lewczyński si během focení

[27] dne 26. června 1961.
[28] J. Lewczyński, *Gliwickie Środowisko Fotograficzne 1951–1986*, Gliwice 1986

zlomil nohu a dostal se nemocnice, což jeho kolegové náležitě zaznamenali.

Na fotografii: Aleksander Górski a Czesław Siemianowski.

Od počátku 60. let se v zápisech ze schůzí skupiny začínají objevovat zmínky o finančních problémech spolku. Kromě plateb za nájem sálu se nakupoval materiál, platil se tisk fotografií, vybavení klubovny a poštovné za zasílání prací do soutěží. K návštěvám byli zváni hosté, kterým se platila strava a nocleh. Výpadky v rozpočtu spolku se členové snažili hradit různými způsoby, kromě členských příspěvků byly organizovány kurzy pro fotografické začátečníky a byly prodávány práce členů.

Ačkoliv zájem o fotografii rostl, na zlepšení finanční situace spolku se to neprojevilo. Kurzů, které se uskutečnily v roce 1963, se zúčastnilo 136 lidí. Energetický závod, který po léta podporoval HFS, platil náklady na opravy a rekonstrukce spolkových prostor. Tento problém, navzdory množství pokusů o získání peněz, trval až do konce činnosti organizace a byl jedním z důvodů ukončení její činnosti.

Obrazy słońcem malowane

Są tacy malarze co malują słońcem, a z chemii zrobili swojego „murzyna", który za nich odwala połowę roboty. To fotograficy. Do niedawna pokutował pogląd, że fotografika nie jest sztuką, a jeśli nawet „na siłę" podciągnie ją się pod to miano, to z natury rzeczy jest to sztuka na wskroś przesiąknięta naturalizmem, od dawna zarzuconym przez malarzy w „klasycznym" tego słowa znaczeniu, a nawet wręcz pogardzanym.

Mieszkańcy Gliwic mają możność przekonać się naocznie, że żaden z tych poglądów nie jest słuszny. Wystarczy pójść na IV Wystawę Fotografiki Amatorskiej otwartą w dniu 1 bm. w świetlicy Zakładu Sieci Elektrycznych przy ulicy Zwycięstwa 48. Można tam zobaczyć obok wielu przeciętnych, nie wybiegających poza poprawność (z punktu widzenia artystycznego) fotogramów, kilkanaście prac świadczących o tym, że fotografika może być Sztuką i to taką przez duże S, odbiegającą daleko od naturalizmu i śmiało sięgającą do abstrakcji i surrealizmu.

Na pierwszy ogień portrety. Fotografika portretowa jest jedną z najtrudniejszych dziedzin, jeśli ma dać w wyniku dzieła, a nie pamiątkowe rodzinne kicze straszące ze ścian drobnomieszczańskich salonów. Przykładem dobrej roboty portretowej na wystawie są między innymi prace: nr 23 — autor Franciszek **FRĄCKOWIAK** z Poznania, nr 31 — autor Aleksander **GÓRSKI** z Gliwic i nr 39 — autor Piotr **JANIK** z Gliwic. Świadczą one o tym, że fotografika to nie tylko ustawienie aparatu, dobranie odpowiedniego czasu ekspozycji i warunków oświetlenia oraz „pstryknięcie", ale tak że szerokie pole dla wykształcenia indywidualności artystycznej. Trzy wymienione portrety, to trzy różne indywidualności ich twórców i jestem przekonany, że każdy umiejący patrzeć, pozna ich po stylu wśród kilkudziesięciu innych.

Jeszcze innego rodzaju atrakcję stanowi fotogram Jerzego **LEWCZYŃSKIEGO** z Gliwic, oznaczony numerem 66 i zatytułowany „Homo sapiens". Ukazuje on w ciekawym ujęciu potęgę Człowieka Rozumnego przez kontrast jego własnej małości z ogromem dzieł przez niego stworzonych. Niezwykle sugestywnie oddziaływuje również na widza fotogram Augusta **ZDANIEWSKIEGO** z Krakowa „Byłem na wojnie", oznaczony numerem 140.

Jeśli chodzi o pejzaż i architekturę, to wszystkie wystawione prace są na ogół dość wyrównane. Dla mieszkańców Gliwic będą oczywiście ciekawe widoki z ich rodzinnego miasta, w których — jak się zdaje — specjalizuje się ob. Adam **SHEYBAL.**

Na zakończenie wypada poruszyć pewien ciekawy problem. Przeglądając książkę uwag wpisywanych przez zwiedzających wystawę, znalazłem tam kilka wypowiedzi atakujących dwa eksponowane fotogramy. Nazywa się je bezczelnymi, pornograficznymi, a nawet wręcz żąda się zdjęcia ich z wystawy. O cóż tu chodzi? Oto fotogram nr 34 Feliksa **GWIAZDECKIEGO** z Lublina zatytułowany „W garderobie" ukazuje górną połowę ciała młodej kobiety zwróconej tyłem do widza, z przerzuconym fantazyjnie przez prawe ramię płaszczem, z lewą ręką uniesioną do góry i trzymającą puderniczkę na wysokości niewidocznej twarzy. Spod uniesionego ramienia „wymyka się" fragment ładnej, młodej piersi. To wszystko. Drugi, nieco śmielszy, oznaczony numerem 38 (autor — Piotr **JANIK** z Gliwic) jest najniewinniejszym aktem, który można by nazwać skromnym w porównaniu z aktami starych mistrzów zwłaszcza z epoki Odrodzenia. Po prostu młoda, niewątpliwie piękna kobieta, zupełnie naga siedzi profilem do widza i przegląda się kokieteryjnie w lustrze, w którym odbija się połowa twarzy. Widoczna jest zewnętrzna strona prawego uda i prawa pierś.

I te dwa niewinne eksperymenty wywołały oburzenie pewnych osób. (n. b. nieczytelnie podpisanych) i gwałtowne protesty podyktowane rzekomą troską o moralność młodzieży szkolnej. W związku z tym nasuwają się dwa pytania, na które być może zwiedzający wystawę czytelnicy „Nowin Gliwickich" zechcą sami odpowiedzieć.

Primo: Dlaczego akt kobiecy namalowany pędzlem jest dziełem sztuki, a ten sam akt utrwalony na kliszy fotograficznej staje się czymś demoralizującym?

Secundo: Czy przed młodzieżą szkolną należy zamknąć wszystkie galerie znakomitych mistrzów, ponieważ roi się tam od wszelkiego rodzaju aktów?

Mogę się mylić, ale zdaje mi się, że wszyscy „oburzeni" cokolwiek tutaj przesadzili. (SS)

NOWINY GLIWICKIE

Rok I — Nr 9
16-31 V 56 r.
50 gr

ORGAN KP PZPR, PPRN i PKFN W GLIWICACH

NOWINY GLIWICKIE

Tygodnik Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa-Książka-Ruch" ● Rok wyd. XXXI ● Nr 47 (1505) ● 24.11.1986 r. ● Ukazuje się w każdy poniedziałek

PL ISSN 0209 Nr indeksu 36686

35 lat w obiektywie GTF

Jak zapisać w kilkudziesięciu wierszach 35-letnie dzieje instytucji, szczególnie gdy legitymuje się tak bogatym dorobkiem jak Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne? Nie pozostaje nic innego jak ograniczyć się do tych największych z wielkich faktów i działań oraz nazwisk ludzi, którzy je stymulowali.

35-letnia historia GTF rozpoczeła sie od wystąpienia — 19 lipca 1951 r. — Rady Zakładowej Pracowników Centralnego Zarządu Przemysłu Barwników i Półproduktów w Gliwicach do Zarządu Głównego PTF w Poznaniu o utworzenie organizacji, która zrzeszałaby fotoamatorów w grodzie nad Kłodnicą. 10 października tegoż roku doszło do zebrania organizacyjnego gliwickiego Oddziału PTF, którego pierwszym prezesem wybrano **Władysława Deca**, a 7 listopada złożono podanie o zalegalizowanie nowej organizacji do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gliwicach.

Mimo braku papieru fotograficznego, sprzętu (powiększalniki np. budowano z puszek po konserwach) już 25 listopada otwarto pierwszą wystawę w holu dzisiejszej sali posiedzeń MRN. W 1953 r. gliwiccy fotograficy wspólnie z katowickimi i częstochowskimi pokazali swój dorobek w świetlicy Zakładu Energetycznego. Przedsiębiorstwo to stało sie prawdziwym mecenasem GTF-u, udostępniło mu swój lokal, a dyrektor techniczny ZE — **Aleksander Górski** w 1957 r. został prezesem Towarzystwa i funkcje te pełnił do kwietnia 1986 r. Śmierć przerwała jego działalność pełną entuzjazmu i zasług dla ruchu fotoamatorskiego.

Swój pierwszy jubileusz — 5-lecie GTF mogło podsumować takimi kolejnymi dokonaniami jak udział w ogólnopolskich wystawach amatorskiej fotografii artystycznej w Opolu i Warszawie, 5 dorocznymi wystawami fotografii amatorskiej i co ważne uzyskaniem własnego lokalu przy ul. Górnych Wałów 25.

Efektem następnych lat jest stałe podnoszenie dojrzałości artystycznej. W uznaniu zasług i osiągniętego poziomu prac swoich członków GTF dostąpiło w 1957 r. zaszczytu zorganizowania VIII Ogólnopolskiej Wystawy Amatorskiej Fotografii Artystycznej. I nagrodę ministra kultury i sztuki otrzymał wówczas **Piotr Janik** — nasz nieodżałowany kolega redakcyjny, dwie II — **Jerzy Lewczyński** i **Stanisław Skoczeń**, a **Zofia Rydet** — nagrodę Warszawskich Zakładów Optycznych. W tym też roku wprowadzono stały konkurs pt. „Najlepsze zdjęcie miesiąca" Anonimowo walczono w jego szrankach o „Wielką Nagrodę Prezesa". Kolejnym sukcesem była X Jubileuszowa Ogólnopolska Wystawa Fotografii Artystycznej, w której znów trzy pierwsze nagrody należały do gliwiczan. Nadto GTF współorganizowało wystawę pt. „Pieśń o ziemi naszej", sprowadzało do Gliwic wiele sław fotografii polskiej i światowej, zrealizowało fotograficzny dokument pt. „Jeden dzień Gliwic". Zdjęcia „naszych" dotarły wnet na Węgry i do Czechosłowacji, a ostatnio do Doncaster w Wielkiej Brytanii. Godnym odnotowania są indywidualne wystawy **P. Janika** pt. „Nie!", **Z. Rydet** pt. „Zapis socjologiczny", **Wł. Jasieńskiego** pt. „Zatrzymane w kadrze", **St. Skoczenia** pt. „Reportaże z podróży", **W. Hombeka** pt. „Operetka Śląska".

Wystawa goniła za wystawą. GTF przystąpiło do organizacji Biennale Młodych", po raz pierwszy w 1972 r. z okazji XX-lecia Towarzystwa. Młodzi fotograficy dochodzą do głosu. Wyłoniła się grupa „ZOOM", która utworzyli: **Andrzej Górski, Marek Gerstman, Jerzy Malinowski i Maciej Zamojski.** Ich działania uznane zostały przez krytykę za odkrywcze. Międzynarodowe Sympozjum Komisji Młodzieżowej FIAP w 1974 r. dało sposobność pokazania własnego dorobku zagranicznym gościom. W ubiegłym roku GTF było organizatorem kolejnego takiego sympozjum w Kozubniku, poświeconego metodom szkolenia młodych twórców fotografii. Przyjechali goście z Jugosławii, NRD, San Marino, Czechosłowacji, Finlandii, Austrii i Danii.

Z gliwickiego środowiska fotograficznego ośmiu otrzymało zaszczytny tytuł artysty Międzynarodowej Federacji Sztuki Fotograficznej: **A. Górski, W. Jasieński, P. Janik, J. Lewczyński, Z. Rydet, A. Sheybal, Cz. Siemianowski i M. Sowiński.** Większość spośród ich grona została też członkami Związku Polskich Artystów Fotografików, a nadto: **J. Byrczek, M. Gerstman, I. Kulik, T. Maciejko, J. Malinowski, St. Skoczeń, R. Tabaka.** I jeszcze parę nazwisk działaczy, bez których GTF nie byłoby firmą na takim poziomie, jaki reprezentuje. Do nich zaliczyć trzeba: **St. Blumenfelda, E. Bochenka, B. Freya, M. Isańskiego, J. Kochanowskiego, E. Kuglera, T. Kwiatkowskiego, J. Marszałka, B. Okonia, T. Pawłowskiego, S. Polony-Polońskiego, S. Purtaka, M. Szymańskiego, J. Wolańskiego i K. Vorbrodta.**

Za dotychczasową, bardzo prężną działalność, jak to już widać chociażby z tej listy dokonań — Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne odznaczone zostało złotą odznaką „Zasłużonemu w rozwoju województwa katowickiego" i „Dyplomem honorowym" ministra kultury i sztuki oraz Federacji Amatorskich Stowarzyszeń Fotograficznych.

* * *

W Galerii „6" czynna jest w listopadzie retrospektywna wystawa jubileuszowa członków GTF, obejmująca ich 35-letni okres działalności, w którym swoim obiektywem uwieczniali piękno, a także społeczne przeobrażenia otaczającej rzeczywistości. Zapraszamy w imieniu twórców do jej oglądnięcia.

IRENA GASZ

REFLEKSY

Nr 17 ● Kolumna społeczno-kulturalna ● Czerwiec 1974 r.

WYSTAWA FOTOGRAFIKI W SALACH MUZEUM

Efekty artystycznej pasji

Nie wszyscy wiedzą, że Gliwickie Towarzystwo Fotograficzne jest jednym z pierwszych i najprężniejszych amatorskich ośrodków twórczych w kraju a jego działalność i dorobek niezwykle pokaźny. W szeregach GTF znajdują się ludzie utalentowani, pełni pasji i wyobraźni artystycznej a prace ich rozsławiają imię naszej ojczyzny na wszystkich kontynentach. Na wystawach krajowych w ponad stupięćdziesięciu ekspozycjach były wystawione prace gliwiczan, otrzymując szereg nagród, dyplomów i medali Ministerstwa Kultury i Sztuki. W salonach międzynarodowych najpotężniejszych ośrodków twórczych, takich jak Paryż, Moskwa, Rzym, Bruksela, Wiedeń, Berlin, Londyn, Kolonia, Tokio, Sydney, Nowy Jork, Hong-Kong itd. oraz na wystawach światowych EXPO — gliwiczanie zdobyli 60 medali, w tym aż 12 złotych oraz szereg innych nagród, co najlepiej świadczy o wysokich wartościach artystycznych ich prac.

Obecna, 23. doroczna wystawa GTF, która została otwarta w zeszłym tygodniu w Muzeum Miejskim przy ul. Dolnych Wałów 6, różni się tym od poprzednich, że biora w niej udział jedni z pierwszych członków oraz założycieli, którzy już od szeregu lat są stowarzyszeni w Związku Polskich Artystów Fotografików. Na wystawie znajduje się przeszło 150 prac 17 autorów a znamienna i wiele mówiąca jest rozpiętość wieku wystawców — od 16 do ponad 70 lat.

Mistrzowskie —o olbrzymim ładunku treści, pełne głębokiej i swoistej dla autorki filozofii — są cykle **Zofii Rydet**, artystki znanej i cenionej w całym świecie artystycznym, pt. „Oczekiwania", „Przemiany", „Portrety" oraz wstrząsający w swej wymowie zestaw pt. „Zagłada", gdzie na tle opustoszałych domostw wymarłego miasta walające się resztki przedmiotów świadcza o niedawnym istnieniu życia, a obok postać kobiety w rozpaczy zasłaniającej rękami oczy, aby nie widzieć tego, co jest, po tym, co przeminęło. Prace te mogłyby być doskonałą ilustracją do wstrząsającej książki Camus pt. "Dżuma", chociaż treść ich jest tak wiele mówiąca, że skojarzeń może być tyle, ile bogactwa uczuć i myśli zawiera twórczość artystki.

Cennym jest fakt, że po dłuższej przerwie możemy oglądać najnowsze prace nestora polskiej fotografiki **Tadeusza Maciejki**, którego twórczość datuje się jeszcze z lat międzywojennych. Współczesny i awangardowy, odkrywa nam w swoich obrazach w niecodziennej formie urok śląskiej architektury.

Również po zbyt długiej przerwie mamy możność zapoznania się z nowymi, świetnymi cyklami zasłużonego działacza i wieloletniego prezesa GTF, **Aleksandra Górskiego.** Doskonały zestaw pt. „Don Kichot" i świetne, pełne ekspresji reportaże ludowe są dalszym ciągiem jego zaawansowanej twórczości. Śladami ojca podąża syn, **Andrzej Górski,**

Zofia Rydet: Z cyklu „Zagłada"

który wraz ze swym kolegą **Jerzym Malinowskim** przedstawia szereg niezłych prac, z których najbardziej dojrzały jest cykl mówiący o zagrożeniu środowiska. **Marek Gerstman** poza dramatycznym zestawem pt. „Jedna jest ziemia", o którym obszernie pisaliśmy w marcu br. podczas trwania „Biennale Młodych", prezentuje szereg bardzo dobrych portretów kobiecych.

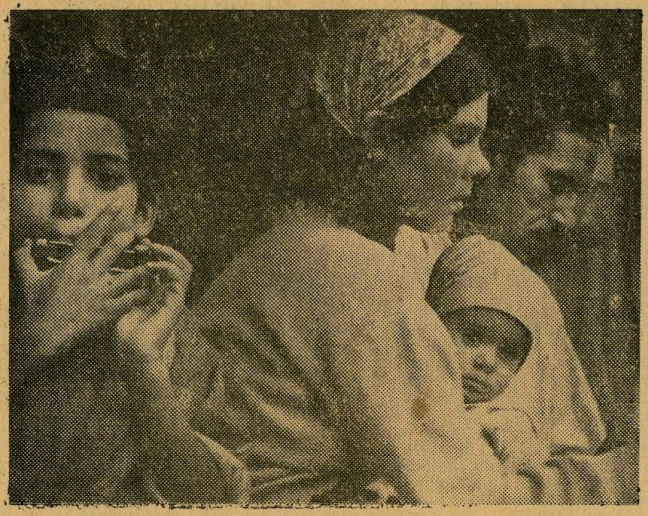
Wspaniałe w ruchu sceny ujeżdżania koni to prace również znanego **Wiktora Hombka.** Autorem cyklu martwych natur i pełnej treści i refleksji pracy pt. „Samotność" jest **Tadeusz Kulik.** Ciekawie potraktowane w szczególny dla artysty sposób są portrety **Jerzego Lewczyńskiego** przedstawiające plastyków A. Urbanowicza i J. Szymańską. Artystyczny umiar i kulturę cechują akty wykonane przez **Michała Sowińskiego;** kapitalny jest także jego cykl zdjęć z corridy. Dobrze zapowiada się najmłodszy wystawca **Piotr Urbaniec,** zwłaszcza w swoich poprawnie skadrowanych portretach staruszki oraz reportażu z zabawy ludowej.

Reasumując, wystawa gliwickich fotografików jest dużym osiągnięciem i dostarcza widzowi całej gamy odczuć artystycznych i intelektualnych.

Jedynym zgrzytem w całości jest cykl prac jednego z autorów pt. „Zabawa za sto złotych"; nie tylko, że zestaw ten nie posiada najmniejszych znamion sztuki, ale razi swoim prostactwem ukazania spraw, które w innym podejściu twórcy do tematu mogłyby być dużym wstrząsem uczuciowym w sensie dodatnim. A szkoda, bo autora stać na dobre i ciekawe prace, czego dał dowód w innych zestawach na tej samej ekspozycji.

PIOTR JANIK

PS. Jak się dowiadujemy z ostatniej chwili, zestaw fotograficzny „Zabawa za sto złotych" został z wystawy usunięty.

„The family of man" = praca M. Kołodzieja (PTF = Katowice)

Jubileuszowa wystawa

POLSKIE Towarzystwo Fotograficzne obchodzi w tym roku już 70 rocznicę swego istnienia. W tym roku też została zorganizowana jubileuszowa, dziesiąta po wojnie Ogólnopolska Wystawa Amatorskiej Fotografii Artystycznej po raz drugi już w Gliwicach, siedzibie nader aktywnego Oddziału PTF, którego członkowie, z inż. Al. Górskim, komisarzem Wystawy na czele, dołożyli starań, ażeby impreza ta wypadła jak najbardziej interesująco i imponująco.

O wielkim zainteresowaniu fotoamatorów dziedziną fotografii artystycznej świadczy wymownie liczba aż 2.427 prac nadesłanych przez 409 autorów z terenu całego kraju. Z tej pokaźnej liczby jury Wystawy przyjęło i eksponowało 238 prac 133 autorów.

Nagrodę honorową im. J. Bułhaka otrzymał T. Wasilewski (Warszawa), nagrody Min. Kult. i Szt.: I – Zofia Rydet, II – St. Skoczeń, III – Tad. Rydet (wszyscy z Gliwic). Nagrodę Prezydium Rady Nacz. PTF – P. Janik (Gliwice), miesięcznika „Fotografia" – A. Mroczek (Warszawa, współpracownik redakcji naszego pisma), PTF w Gliwicach – Wł. Pielichowski, (Kraków), Woj. Wydz. Kultury w Katowicach – R. Kropat (Łódź), Wydz. Kultury w Gliwicach – L. Jura (Bielsko), Komitetu do Spraw Turystyki I – J. Kamoda (Kielce), II – H. Adamczewska (Tychy), III –K. Maciejowski (Częstochowa), Centr. Zarz. Handlu Art. Fotogr. I – Eug. Krygier (Poznań), II – M. Gazdalski (Warszawa), Dyrekcji Funduszu Wczasów Pracowniczych: I – B. Frey (Gliwice), II – R. Mielczarek (Kalisz), Warszawskich Zakładów Foto-Optycznych – T. Wójcik (Radom), Zarz. Gł. PTTK I – W. Paruszewski (Warszawa), II – T. Wasilewski (Warszawa).

Prócz nagród zostały przyznane medale. Medal złoty zdobyła Zofia Rydet, srebrne – St. Skoczeń i P. Panik, brązowe – Wł. Pielichowski, T. Rydet i T. Wójcik. Dyplomy otrzymali – H. Bielecki, A. Borkowski, J. Borowiec, K. Chodorowicz, Wł. Gustowski, Al. Górski, L. Kaźmierczak, M. Kołodziej, M. Kucharski, K. Lipski, A. Wasilewski, Zb. Zugaj, St. Zydler.

Na otwarciu Wystawy, Prezydium Rady Naczelnej PTF przyznało inż. Al. Górskiemu złoty medal za zasługi położone przy organizowaniu Wystawy. Na tegorocznej Wystawie PTF po raz pierwszy wydany został katalog-almanach, zawierający reprodukcje wszystkich eksponowanych prac.

Jubileuszowa Wystawa PTF zwraca uwagę różnorodnością tematyki, wysokim poziomem technicznym prac. Wielu fotoamatorów nie obawiało się sięgnąć – i to z dużym sukcesem – do trudnych i pracochłonnych technik specjalnych. Natomiast nader skromnie, tak liczbowo jak i pod względem technicznym, reprezentowany jest dział fotografii kolorowej. (Z.)

SŁOWO POWSZECHNE

• PAX •

DZIŚ 6 stron

ROK XIII PISMO CODZIENNE Nr 122 (4307)

Piątek 20 maja 1960 r.

LITERATURA I SZTUKA

TRYBUNA ROBOTNICZA CZERWIEC 1958

WYSTAWA FOTOGRAFIKI

OKIEM KAMERY

PIOTR JANIK — Spełniony obowiązek

GLIWICKI Oddział Polskiego Towarzystwa Fotograficznego należy do najbardziej aktywnych i żywotnych Oddziałów PTF w naszym kraju. O owej żywotności świadczy fakt, że w ostatnim czasie fotograficy gliwiccy brali udział w około 20 wystawach zagranicznych. M. in. w Anglii, Brazylii, Danii, Francji, Indiach, NRF i Portugalii, odnosząc szereg sukcesów. Do najcenniejszych należy dyplom honorowy uzyskany przez Jerzego Lewczyńskiego w Brazylii oraz zaszczytne wyróżnienie prac Piotra Janika w NRF w Monachium.

Na siódmej z kolei dorocznej wystawie fotografiki zgromadzono 142 prace 27 autorów. Wystawione fotogramy pochodzą w większości z lat 1957-58, a więc obrazują najnowsze osiągnięcia twórców.

Tematyka jak najbardziej różnorodna, autorzy potrafią patrzeć i nie przechodzą obojętnie obok przejawów życia codziennego — przykład — „Bazgroły" Adama Shevbala, cykl — „Dzieci, psy i mur" — Wojciecha Świdra, „Oczekiwanie" i „Poznane nocą" Bronisława Molina.

Ciekawe i zastanawiające, że i tym razem jak na wszystkich wystawach fotograficznych organizowanych na Śląsku, brak charakterystycznych śląskich krajobrazów — czyli po prostu — „nie ma Śląska".

Gliwiccy fotograficy utrzymują szerokie kontakty z fotografikami i klubami fotograficznymi kilkunastu obcych państw, otrzymują bardzo bogatą fachową literaturę zagraniczną, mimo to nie widać w ich pracach prób naśladownictwa, z wyjątkiem nielicznych fotogramów które można podciągnąć pod pewne „szkoły" jak np. grupy „Magnum", styl Wańskiego czy pod szkołę Bulhaka.

Całość wystawy jednak można by określić jako „Własne drogi" tak jak zatytułował jedną ze swoich ciekawych prac Emil Kugler.

Jesienią bieżącego roku wystawa powędruje do NRD do Lipska, a być może przed tym z końcem lata ujrzymy ją w Katowicach o ile organizatorzy podołają pokonać trudności związane z wynajęciem odpowiedniej sali. (waw)

WŁADYSŁAW JASIEŃSKI — Kontrasty

ALEKSANDER GÓRSKI — Janka

Výstřižky z tisku s články o HFS z různých let; ze sbírek Andrzeje Górského.

V roce 1965 proběhla vernisáž nejdůležitější výstavy Piotra Janika. Expozice nazvaná „NIE (NE)“ byla umístěna v sálu hlivického Prezidia MNV. Piotr Janik ve svém cyklu protestoval proti krutosti, ke které docházelo v koncentračních táborech – objevným a šokujícím způsobem představil peklo, které se tam odehrávalo. Výstava, která byla označena za šokující, na návštěvníky velmi zapůsobila. „*Politický a mírový charakter výstavy byl jednoznačný. V katalogu čteme: „Ne!“ – promlčení hitlerovských válečných zločinů. „Ne!“ – neohitlerismu v Německé spolkové republice. „Ne!“ – všem studenoválečným silám NSR“.*[29] Autor se tímto způsobem rozhodně postavil na stranu obětí. Alfred Ligocki ocenil tuto výstavu jako vynikající z hlediska spojení vizuálních hodnot a sdělení. Mezi Janikovými pracemi, které se na výstavě objevily, byly: portrét vězně, části vězeňských uniforem – pruhované uniformy a táborová čísla, hromady bot nebo pohozené hračky a dudlíky. Navzdory vizuální umírněnosti a vyrovnanosti prací bylo jejich sdělení velmi silné.

HFS od druhé poloviny 60. let začal spolupráci s fotografickou odnoží Svazu polských studentů (Zreszenie Studentów Polskich), která působila na Technické univerzitě v Hlivicích. V rámci této spolupráce vznikla „*I Wystawa Fotografii Artystycznej Związku Studentów Polskich (1. výstava umělecké fotografie Svazu polských studentů)*“[30], a o několik let později výstava nazvaná „*Dziewczyna (Dívka)*“[31]. Tyto aktivity podnítily mladé fotografy, aby vstoupili do řad spolku. Z iniciativy dlouholetého předsedy HFS Aleksandra Górského bylo v roce 1972 poprvé uspořádáno „Biennale Młodych (Bienále mladých)“, které se těšilo velkému zájmu. Mladí lidé začínali přemýšlet a tvořit trochu jinak, což se ne vždy líbilo návštěvníkům výstavy; organizátoři však hovořili o vysoké úrovni a nápaditosti tvorby mladých. Wojciech Prażmowski, který se jako mladý autor Bienále mladých účastnil, na tuto akci vzpomíná takto: „Bylo to konečně něco, bylo to obrovsky důležité. Každý z nás chtěl, aby se tam objevilo jeho jméno.“[32] Ačkoliv bienále, z italštiny „dvouletý“, předpokládá opakování akce na konkrétní téma v dvouletém intervalu, hlivické Bienále mladých se uskutečnilo v různých časových odstupech.[33] Bienále prezentovalo činnost HFS a představovalo fotografické tendence, které převládaly mezi mladými fotografy.

---

[29] *J. Lewczyński, Gliwickie Środowisko Fotograficzne, 1951–1986*
[30] 1966
[31] 1970
[32] *Prażmowski, rozhovor*
[33] Bienále mladých se uskutečnilo v letech 1972, 1974, 1976, 1977, 1983 a 1985.

Dne 1. ledna 1974 bylo založeno Studio Prób Filmowych i Fotograficznych ZOOM (Studio filmových a fotografických pokusů ZOOM), ale už o dva roky dříve, z iniciativy Andrzeje B. Górského, vznikl při Studentském filmovém klubu *„Gwarek“* jeho předchůdce nazvaný jako Niezależna Grupa Filmowa ZOOM (Nezávislá filmová skupina ZOOM), do které patřili J. M. Zamojski, J. Szczagiel, A. Mucha. Tito lidé se zajímali také o fotografii, setkávali se v sále HFS, kde debatovali s kolegy fotografy.

Ke skupině „ZOOM“ patřili: Andrzej B. Górski, Jerzy Malinowski, Jan Maciej Zamojski, Czesław Siemianowski, Michał Żbikowski a Jerzy Szczagiel. Po určité době došlo ke změnám, řady skupiny opustili Żbikowski a Szczagiel, ale za to se objevili Marek Gerstmann a Ryszard Tabaka. Členové připravovali výstavy a přehlídky. Kombinovali film, fotografie a hudbu. Stejné materiály byly v různých prostorách používány jiným způsobem. První prezentace prací Studia filmových a fotografických pokusů „ZOOM“ se uskutečnila v Poznani. Skupina ZOOM si velmi rychle získala popularitu zásluhou nápaditých aranžmá a přehlídek. Sławomir Malaga charakterizoval práci skupiny takto:

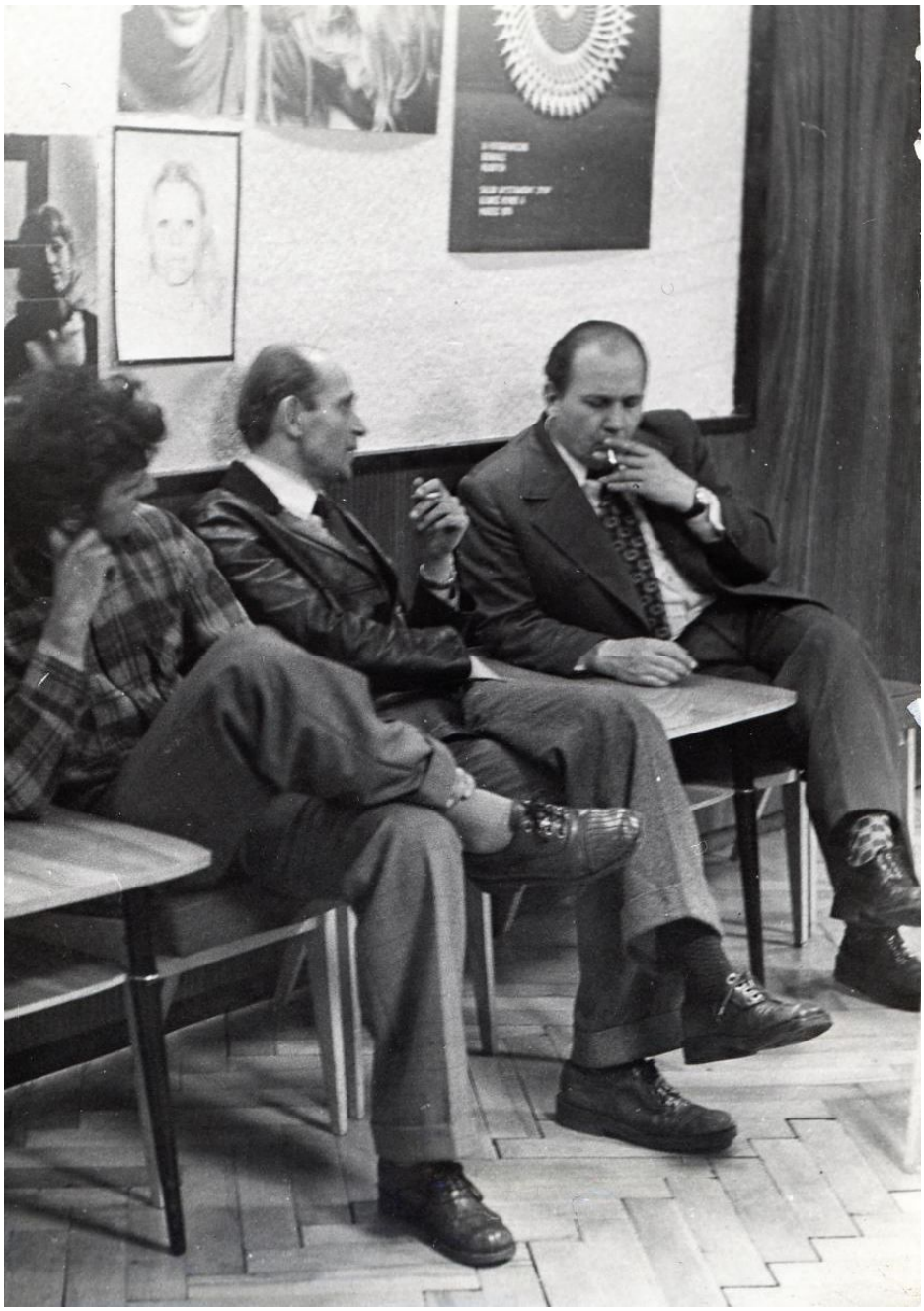
„a. Prostorové aranžmá, utahování si z geometrie a „neutrality“ výstavního sálu, ve kterém se všeobecně prezentují fotogramy;

b. Zpochybňování pocitu realisticky interpretované jednoznačnosti společenské zkušenosti a společenského hodnocení;

c. Důraz na událost, nikoliv na dílo (navzdory velmi vysoké úrovni prezentovaných prací).“[34]

Poslední akce skupiny ZOOM se uskutečnila v Toruni v roce 1979. Akce měla název *„Zamknięcie (Uzavření)“* a spočívala v tom, že členové skupiny se na týden uzavřeli v jedné z místností v galerii. Návštěvníci, kteří přicházeli do galerie, si mohli prohlédnout nejen retrospektivní výstavu, která byla věnována tvorbě skupiny, ale mohli také na obrazovce sledovat, co se děje u izolovaných autorů.

[34] *S. Magala: Katalogu nie będzie, tekst w publikacji towarzyszącej wystawie i akcji „ZOOM Studio Prób Fotograficznych i Filmowych. Akcja Zamknięcie”, BWA Toruń, luty–marzec 1979*

Fotografie z Bienále mladých, rok 1972; zleva Jakub Byrczek, Michał Sowiński, Aleksander Górski; ze sbírek Andrzeje Górského.

BM73

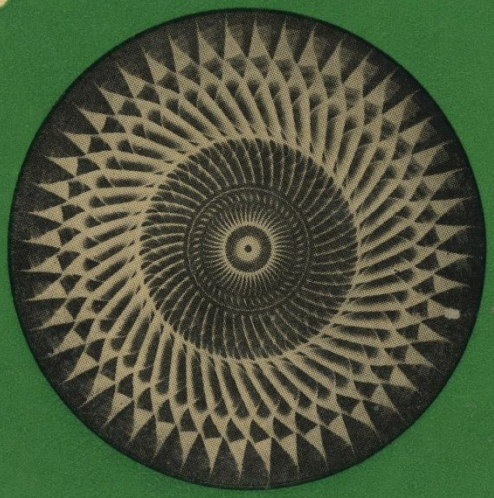
II FOTOGRAFICZNE
BIENNALE
MŁODYCH

GLIWICE
MARZEC 1974

BM75

III FOTOGRAFICZNE
BIENNALE
MŁODYCH

GLIWICE
MARZEC 1976

BM77
IV FOTOGRAFICZNE
BIENNALE
MŁODYCH
GLIWICE
KWIECIEŃ 1978

BM83
V FOTOGRAFICZNE
BIENNALE
MŁODYCH
GLIWICE
PAŹDZIERNIK 1983

Katalogy výstav Bienále mladých

Pozvánka na výstavu nazvanou „Dziewczyna (Dívka)“

Hlivický fotografický spolek navázal spolupráci se zahraničními fotografy z Maďarska a Československa. Zásluhou toho se v roce 1967 v Maďarsku, ve městě Györ, uskutečnila výstava polských fotografů z HFS. Na výstavě byla představena přibližně stovka jejich prací. V témže roce na oplátku proběhla přehlídka prací maďarských fotografů v Hlivicích. V roce 1968 se v Hlivicích uskutečnila výstava olomouckého

fotografa Jaroslava Vávry, který vytvářel experimentální, barevné akty. Výstava byla nazvána „*Eksperymentalny akt kolorów (Experimentální akt barev)*“. V roce 1971 byli na přednášku do Hlivic pozváni hosté ze Švédska – fotografové Bengt Berling a Gustav Mueller.

Velký význam v roce 1974 mělo Mezinárodní sympozium mládežnické komise FIAP[35], které proběhlo v říjnu. „To bylo pro HFS velké vyznamenání a umožňovalo představit vlastní práce zahraničním hostům.“[36] Účastníci sympozia navštívili kromě Hlivic také Krakov, Wieliczku a Osvětim. Během pobytu v Hlivicích se seznámili s pracemi, které byly představeny na Bienále mladých v roce 1973.

Na konci 70. let 20. století měl HFS 69 členů. Skupina se začala dělit na starší členy, kteří byli ve spolku od jeho počátku, a na mladší generaci, která se teprve začínala účastnit spolkových aktivit. Takto na tuto dobu vzpomíná Jerzy Lewczyński: *„Pomalu jsme sledovali pokles počtu obesílaných výstav a rozrůzněnost scény; aktivní skupinu členů SPUF a aktivních amatérů a velkou skupinu pasivních „konzumentů umění“.*[37]

Každý z mých respondentů, kteří se účastnili v té době života HFS, mě na toto rozdělení upozornil. Bogdan Kułakowski na to vzpomínal takto: „*Zvlášť ve skupinkách seděli mladí a zvlášť starší. Bylo potřeba si zasloužit respekt u starších kolegů.“*[38] Taková jména jako Lewczyński, Rydet, Sowiński nebo Janik vzbuzovala respekt a úctu u lidí, kteří do řad HFS vstupovali často ještě jako mladí nadšenci. Měli vypracovaný svůj styl práce a estetiku, ve které tvořili, a skrze tento vzor často posuzovali tvorbu nově příchozích. Mezi novými členy byli lidé, kteří proti tomu nic nenamítali, ale i takoví, kteří chtěli hledat jiná řešení, která ne vždy byla pro starší jádro skupiny pochopitelná. Člověkem, který tyto skupiny spojoval, a jednal s lidmi bez rozdílu, s úsměvem na tváři a dobrým slovem, byla Zofia Rydet. Witold Cichocki vzpomíná na to, že když vstoupil do HFS, o Zofii Rydet „*už kolovaly legendy“*[39], ale navzdory tomu se vždy zajímala o lidi kolem sebe, o to, co dělají a co fotografují.

---

[35] FIAP (fr. Fédération Internationale de l’Art Photographique) je dosud existující amatérské mezinárodní sdružení, jehož členy jsou národní fotografické organizace.
[36] *J. Lewczyński, Fenomeny i fantomy. Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951–2000*
[37] *J. Lewczyński, Fenomeny i fantomy. Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951–2000*
[38] Cichocki, *Rozhovor*
[39] Cichocki, *Rozhovor*

Na fotografii zleva: Jerzy Lewczyński, Aleksander Górski, Edward Hartwig, Michał Sowiński, Paweł Pierściński; Seminář v Uniejowě 1973; ze sbírek Andrzeje Górského.

Důležitým vyznamenáním pro jednoho člena HFS, Stanisława Jakubowského, i pro celý spolek, bylo ocenění v podobě stříbrné medaile na World Press Photo. Dne 23. března 1971 došlo k důlnímu neštěstí ve městě Zabrze, během něho zůstala pod zemí uvězněna skupina horníků. Několik z nich se podařilo zachránit ještě v ten den. Dne 30. března byl jako jediný živý horník zachráněn Alojzy Piontek, který přežil sedm dnů pod zemí. Lidé o této události později hovořili jako o „zázraku v Zabrze“. Stanisław Jakubowski zaznamenal fotoaparátem záchrannou akci a jeho fotografie ocenili porotci této prestižní ceny. Radost z ní měli jeho spolkoví kolegové, kteří připravili speciální schůzi věnovanou fotografiím Jakubowského a oslavě úspěchu.

Druhé podobné ocenění získal o několik let později v roce 1980 jiný členy HFS, Bogdan Kułakowski, který se stal vítězem World Press Photo za samostatnou fotografii v kategorii každodenní život. Tyto dva případy dokládají vysokou úroveň reportážních fotografií, které tvořila část členů hlivického spolku.

AANGEBODEN DOOR DE GEMEENTE 's-GRAVENHAGE

WORLD PRESS PHOTO 1970 THE HAGUE HOLLAND

Medaile s certifikátem, kterou obdržel Stanisław Jakubowski.

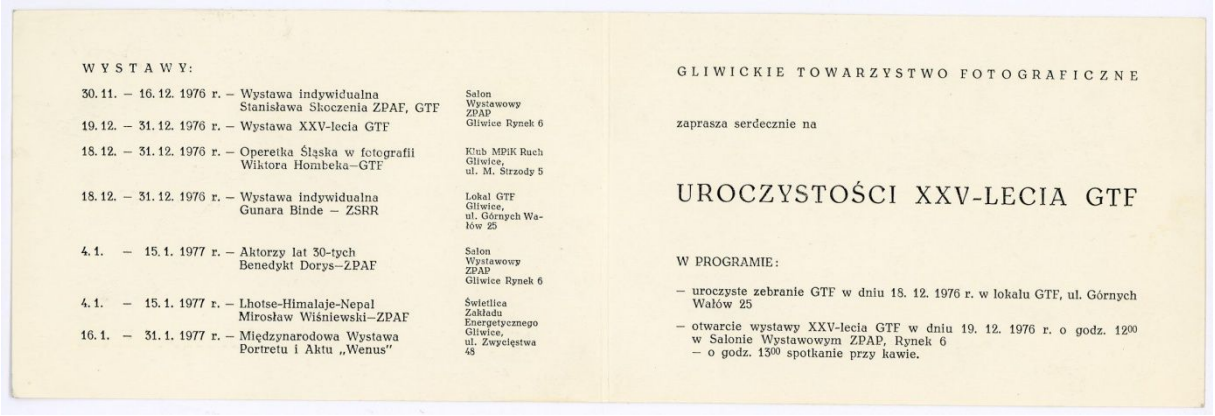

Fotografie: Stanisław Jakubowski prezentuje své práce na schůzi HFS, fot. Bogdan Kułakowski

S postupem let na páteční a pondělní schůze HFS přicházelo stále méně členů. Schůzím se později začalo říkat „přátelská setkání“. V roce 1976 měl spolek 103 členů, kteří pravidelně platili členské příspěvky, ale na konci prosince 1980 už jich bylo jen 31. Na snižující se docházku měl vliv také výjimečný stav v Polsku, který byl vyhlášen 13. prosince 1981. Tato situace sice úplně nepřerušila schůzky skupiny, ale snižující se počet členů, kteří docházeli na setkání, a prohlubující se finanční problémy vedly k tomu, že se schůze od okamžiku vyhlášení výjimečného stavu konaly pouze jednou měsíčně.

Aleksander Górski dělal, co mohl, aby činnost spolku oživil. V roce 1984 proběhlo ve Středisku Energetického závodu v Dzierżně „Fotografické fórum mladých“, jehož byl Górski iniciátorem. Na toto setkání přijeli mladí lidé z celého Polska, aby si vyměnili své názory a debatovali o budoucnosti fotografie. „Fotografické fórum mladých“ trvalo týden. Přednášejícími byli Janusz Nowacki z Poznaně a Witold Kuznowicz z Lodže, mezi hosty byl Zbyszko Rzeźniacki, který byl předsedou Prezidia Rady Federace amatérských fotografických sdružení v Polsku.

WYSTAWY:

30. 11. – 16. 12. 1976 r. – Wystawa indywidualna Stanisława Skoczenia ZPAF, GTF — Salon Wystawowy ZPAP Gliwice Rynek 6

19. 12. – 31. 12. 1976 r. – Wystawa XXV-lecia GTF

18. 12. – 31. 12. 1976 r. – Operetka Śląska w fotografii Wiktora Hombeka–GTF — Klub MPiK Ruch Gliwice, ul. M. Strzody 5

18. 12. – 31. 12. 1976 r. – Wystawa indywidualna Gunara Binde – ZSRR — Lokal GTF Gliwice, ul. Górnych Wałów 25

4. 1. – 15. 1. 1977 r. – Aktorzy lat 30-tych Benedykt Dorys–ZPAF — Salon Wystawowy ZPAP Gliwice Rynek 6

4. 1. – 15. 1. 1977 r. – Lhotse-Himalaje-Nepal Mirosław Wiśniewski–ZPAF — Świetlica Zakładu Energetycznego Gliwice, ul. Zwycięstwa 43

16. 1. – 31. 1. 1977 r. – Międzynarodowa Wystawa Portretu i Aktu „Wenus"

GLIWICKIE TOWARZYSTWO FOTOGRAFICZNE

zaprasza serdecznie na

UROCZYSTOŚCI XXV-LECIA GTF

W PROGRAMIE:

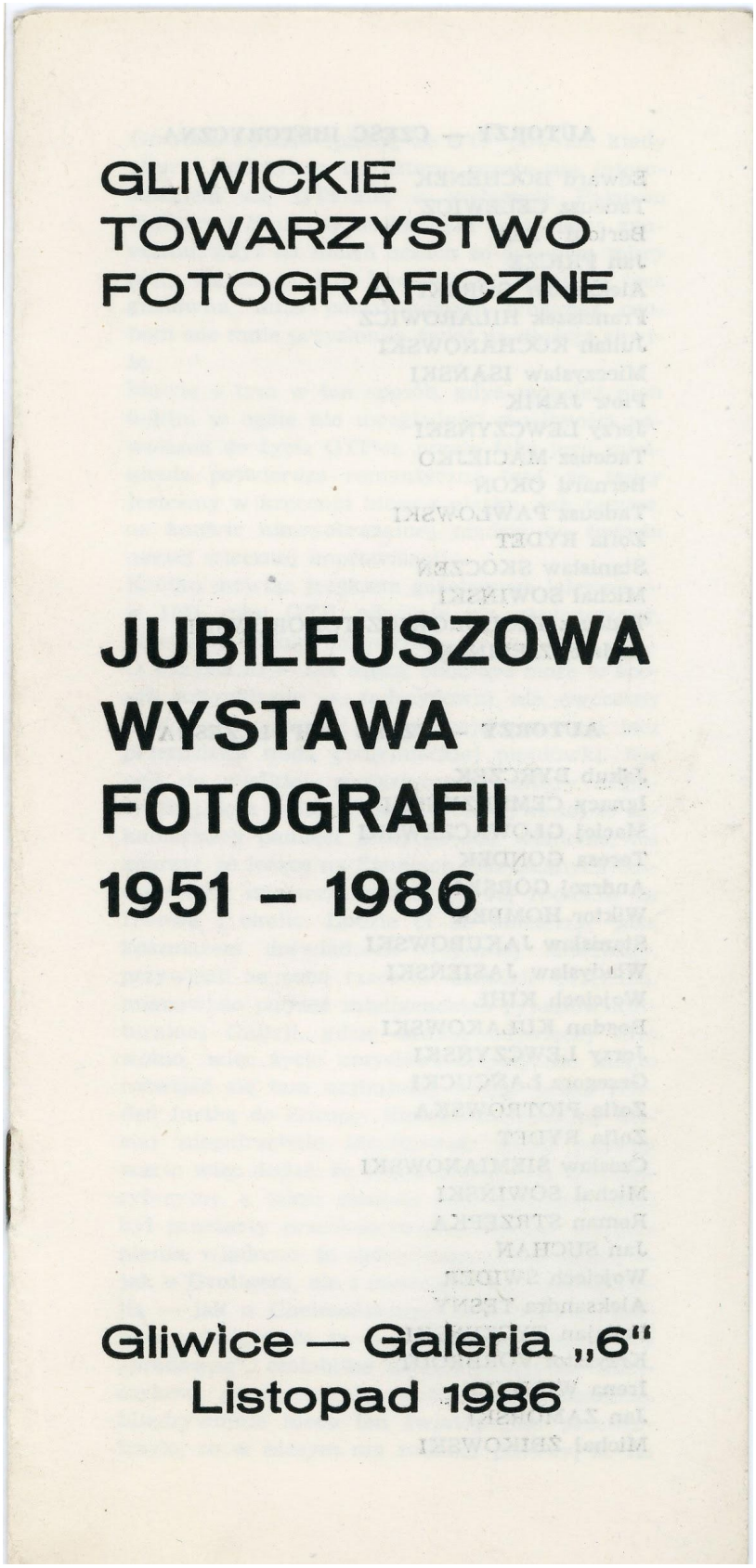
– uroczyste zebranie GTF w dniu 18. 12. 1976 r. w lokalu GTF, ul. Górnych Wałów 25

– otwarcie wystawy XXV-lecia GTF w dniu 19. 12. 1976 r. o godz. 12^{00} w Salonie Wystawowym ZPAP, Rynek 6
– o godz. 13^{00} spotkanie przy kawie.

Pozvánka na oslavy 25. výročí činnosti HFS; ze sbírek Andrzeje Górského.

Kulturní odbor Úřadu města Hlivic zaslal v roce 1984 fotografie hlivických fotografů do partnerského města Doncaster v Anglii. To bylo pro hlivické tvůrce vyznamenání, protože jejich fotografie reprezentovaly jejich město a vlast v zahraničí. Do Doncasteru byly zaslány práce z výroční výstavy HFS z roku 1983. Autory fotografií byli například Z. Rydet, M. Sowiński, J. Byrczek, W. Jasieński, J. Lewczyński, Cz. Siemianowski, W. Hombek, A. Zamorski a. Górski.

Fotografický spolek v Rzeszowě v témže roce uspořádal plenérovou výstavu, které se členové HFS zúčastnili jako hosté. Hlivičtí fotografové byli účastníky také fotografických konferencí organizovaných po celém Polsku a vystupovali na nich se svými referáty. Tyto aktivity jim umožňovaly seznámit se s fotografy z celého Polska, vyměňovat si s nimi názory a propagovat vlastní tvorbu. Referáty hlivických fotografů často přibližovaly osobnosti jejich spolkových kolegů.

Katalog Jubilejní výstavy fotografií 1951–1986 a tisková zpráva. Ze sbírek Andrzeje Górského

V roce 1986 byla otevřena výstava potomků Aleksandra Górského, jeho dcery Iwony a syna Andrzeje. Jejich práce vycházela z rodinných fotografií z let 1958–1985. Aleksandr Górski, který po mnoho let plnil povinnosti předsedy HFS, zemřel v témže roce. Zásluhou jeho snah spolek získával finanční podporu od Energetického závodu. Po léta také pomáhal finančně svým kolegům prostřednictvím shánění zakázek. Finanční problémy spolku se po jeho smrti staly velkým problémem. Nové vedení Energetického závodu nemělo o fotografii zájem a finanční pomoc z jeho strany byla ukončena. V roce 1990 se k finančním problémům přidaly ještě problémy s prostory. HFS musel opustit sál v Hlavní technické organizaci, na oplátku dostal malou místnost v Městské knihovně na Náměstí invalidů, která byla o 100 m^2 menší než původní prostory spolku. Byla to malá místnost v horním patře činžovního domu. Vzhledem k tomu, že velkou část členů spolku tvořili starší lidé, měli někteří z nich problém se do nových prostor vůbec dostat.

Jerzy Lewczyński vzpomíná na poslední roky (1992–2000) takto: „*Bylo to nejtragičtější období naší téměř 50leté historie! Schůze probíhaly sporadicky na různých místech.*“[40]

Postupné změny, neshody mezi členy HFS, finanční problémy začaly přispívat k rozpadu spolku. K tomuto procesu však dochází ve většině organizovaných skupin. Proces rozpadu je nevyhnutelný, navzdory upřímné motivaci spolek zachovat a pokračovat v jeho činnosti.

Za datum ukončení existence HFS lze považovat 5. dubna 2000, kdy byly na popud Městské knihovny všechny spolkové věci přeneseny do garáže jednoho z příznivců HFS. V současnosti se mnoho památek, fotografií a dokumentů, které zůstaly po činnosti spolku, nachází u Macieje Głowaczewského a v Muzeum v Hlivicích.

[40] J. Lewczyński, *Fenomeny i fantomy. Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951–2000*

Kapitola 3. Medailony představitelů Hlivického fotografického spolku

Činnosti Hlivického fotografického spolku, včetně období, kdy působil pod názvem Hlivické oddělení Polského fotografického spolku, se účastnila řada tvůrců, ať už to byli profesionálové nebo amatéři. Část z nich se velmi výrazně zapsala do dějin spolku. Níže uvádím medailony[41] vybraných osobností, ačkoliv pozornost by si zasloužila i řada dalších členů.

I. Jerzy Lewczyński

O Jerzym Lewczyńském se říká, že předběhl svou dobu. Je to tvůrce teorie, kterou nazýval archeologie fotografie. *„Archeologií fotografie nazývám činnosti, jejichž cílem je objevovat, zkoumat a komentovat události, fakta, situace, které se děly dříve v tzv. fotografické minulosti. Plynulost vizuálního kontaktu s minulostí vytváří pomocí fotografie možnost rozšiřovat působení starších kulturotvorných vrstev na ty současné.“*[42] Novátorský přístup Lewczyńského k archivním fotografiím se projevil výrazně na fotografické tvorbě, v níž zejména v posledních letech vzniká stále větší množství cyklů a fotografických projektů, které využívají archívní fotografii. Nalezené, amatérské a rodinné fotografie Lewczyński použil už na „*Uzavřené přehlídce*“. Ve své tvorbě je využíval od šedesátých let.

Jerzy Lewczyński se narodil v roce 1924 v Tomaszowě Lubelském. O fotografii se začal více zajímat na počátku 40. let, ačkoliv fotit začal ještě před tím. Jedněmi z jeho prvních fotografií byly amatérské fotografie, které nafotil ve věku 11 let na pohřební slavnosti maršálka Piłsudského. Tento zájem se u něj vyvinul zásluhou tehdejší dostupnosti fotoaparátů a panující módy na dokumentování své doby. Během prvních let své tvorby byl Lewczyński pod výrazným vlivem prací Jana Bułhaka a piktorialismu.

Experimentování měl v krvi pravděpodobně od narození. Kromě dokumentárních snímků tvořil také koláže, které se skládaly z reálných i fantazijních obrazů. Jednou z prvních jeho montáží byla „fotografie snů“, kterou tvořily tři snímky: první představoval mladého Jerzyho Lewczyńského s přítelem, na druhé fotografii, kterou pořídil jeho strýc, byly námořní lodě a na finální montáži byli mladí chlapci na loďce.

---

[41] Všechny medailony byly sepsány na základě knihy J. Lewczyńského: *Fenomeny i fantomy*, *Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951-2000 (Fenomény a fantomy. Hlivická fotografická scéna v letech 1951–2000),* a rozhovorů se žijícími členy spolku.

[42] J. Lewczyński, *Archeologia fotografii, prace z lat 1941–2005*

Lewczyńského tvorba se výrazně rozvinula v Hlivicích, kam ihned po ukončení vojenské služby v Polské lidové armádě přijel studovat na Slezskou technickou univerzitu. V roce ukončení studia na Inženýrské a stavební fakultě se stal členem HFS a o pět let později se stal členem SPUF. Fotografovat se učil od Tadeusze Maciejka, který byl spoluzakladatelem Hlivického oddělení Polského fotografického spolku a který ho přemluvil, ale se stal jeho členem. Maciejko, který měl kontakty s Bauhausem, povzbuzoval své kolegy z hlivického spolku, aby ve fotografické tvorbě hledali nová řešení.

Lewczyński se v roce 1957 pokusil vytvořit společně s jinými fotografy ze spolku skupinu Gliwice, ale tento projekt nakonec nebyl úspěšný. V letech 1957–1959 byl členem neformální skupiny, kterou spolutvořil se Zdzisławem Beksińským a Bronisławem Schlabsem. Právě s nimi v roce 1959 uspořádal uzavřenou přehlídku v HFS, kterou později kritik umění Alfred Ligocki nazval jako „antifotografii“, protože podle jeho názoru byla tato výstava protestem proti tvorbě fotografií pouze kvůli kráse a byla namířena proti směru, kterým by se měla fotografie ubírat (moderní, současná fotoreportáž).

Během prvních let své tvorby byl Lewczyński pod výrazným vlivem piktorialistických prací a socialistického realismu. Pozdější přátelství s Beksińským se projevilo v Lewczyńského experimentování. Jeho práce z té doby měly mnohem experimentálnější charakter a směřovaly k surrealismu.

V druhé polovině 50. let Lewczyński pracoval nad cyklem nazvaným „*Głowy Wawelskie (Vavelské hlavy)*“. Tento cyklus byl uměleckým komentářem ke kultu dělníka a stál v opozici vůči panujícímu pojetí socialistického realismu. Ve „*Vavelských hlavách*“ nebyli představeni silní pracující dělníci, byly to naopak fotografie s dělníkem se zakrytou tváří, chodidla, upracované ruce a zničené košile.

S postupem času Jerzy Lewczyński začal hledat ve fotografii symboly, spojoval fotografie a zkoumal jejich korelace. Díval se na pozitivy a snažil se uvidět co nejvíce, rozpracovat to, co nebylo viditelné na první pohled. Sbíral stará alba, negativy, které by pravděpodobně byly navždy ztraceny. Pro Jerzyho Lewczyńského neexistovalo nic takového jako zbytečná fotografie. Vyhledával na nich obsah, zkoumal je. Při práci s nalezenými fotografiemi došel k závěru, že „*fotografie předává mnohem více signálů z*

minulosti než jen samotný pohled na dnešní skutečnost".[43]

V lednu 1971 se práce Jerzyho Lewczyńského objevila na výstavě „Fotografowie Poszukujący (Hledající fotografové)". Práce nesla název „Nasze powiększenie – Nysa 1945 rok (Naše rozšíření – Nysa rok 1945)" a prezentovala velký dav lidí ve vlaku a na peróně během migrace po skončení války. Kromě hlavní fotografie se nad a pod ní objevily zvětšené fragmenty ukazující vybrané lidské postavy. Samotný snímek, na jehož základně vznikla Lewczyńského práce, nebyla jeho dílem. Tuto fotografii si vypůjčil od Władysława Rękasowského. Urszula Czartoryska o tomto díle řekla: „*je to jediná fotografie, která porušuje veškerý kánon, a to je správná cesta."*[44]

Kromě různých experimentů, o které se Lewczyński pokoušel při práci s nalezenými archívy, přispěl také ke zkoumání dějin fotografie. Objevil a prozkoumal archív, který zůstal po činnosti hlivického fotografa Wilhelma von Blandowského. Blandowski strávil několik let na expedici v Austrálii, kde zkoumal místní faunu. Po svém návratu do Hlivic založil vlastní ateliér.

Lewczyński zachránil také archív Felikse Łukowského ze Siemnic, se kterým se znal od svého mládí. Łukowski dokumentoval život v okolí města Zamość.

Jerzy Lewczyński je autorem publikace *„Antologia Fotografii Polskiej 1839–1989 (Antologie polské fotografie 1839–1989)"*, kterou v roce 1999 vydalo vydavatelství LUCRUM. Album obsahuje subjektivně vybrané fotografie společně s krátkými popisy a biografickými poznámkami. Vedle známých jmen, např. Jana Bułhaka, Zdzisława Beksińského, Natalie LL, Andrzeje Lachowicze, se zde objevily snímky neznámých autorů; vedle fotografií, jejichž originály se nacházejí v muzejních sbírkách, se objevují také fotografie vystřižené z tisku. Mezi pracemi, které byly zařazeny do „Antologie polské fotografie" se nacházejí i práce členů Hlivického fotografického spolku: Piotra Janika, Adama Scheybala, Zofie Rydet, Michała Sowińského, Jakuba Byrczeka a Tadeusze Maciejka.

V rozhovoru z roku 2007 Jerzy Lewczyński uvedl, že se mu velmi líbí trendy v současné fotografii založené na náhodě a všednosti, která se dotýká každého z nás a malých, drobných, osobních věcí, protože jeho samotného v 50. letech minulého století

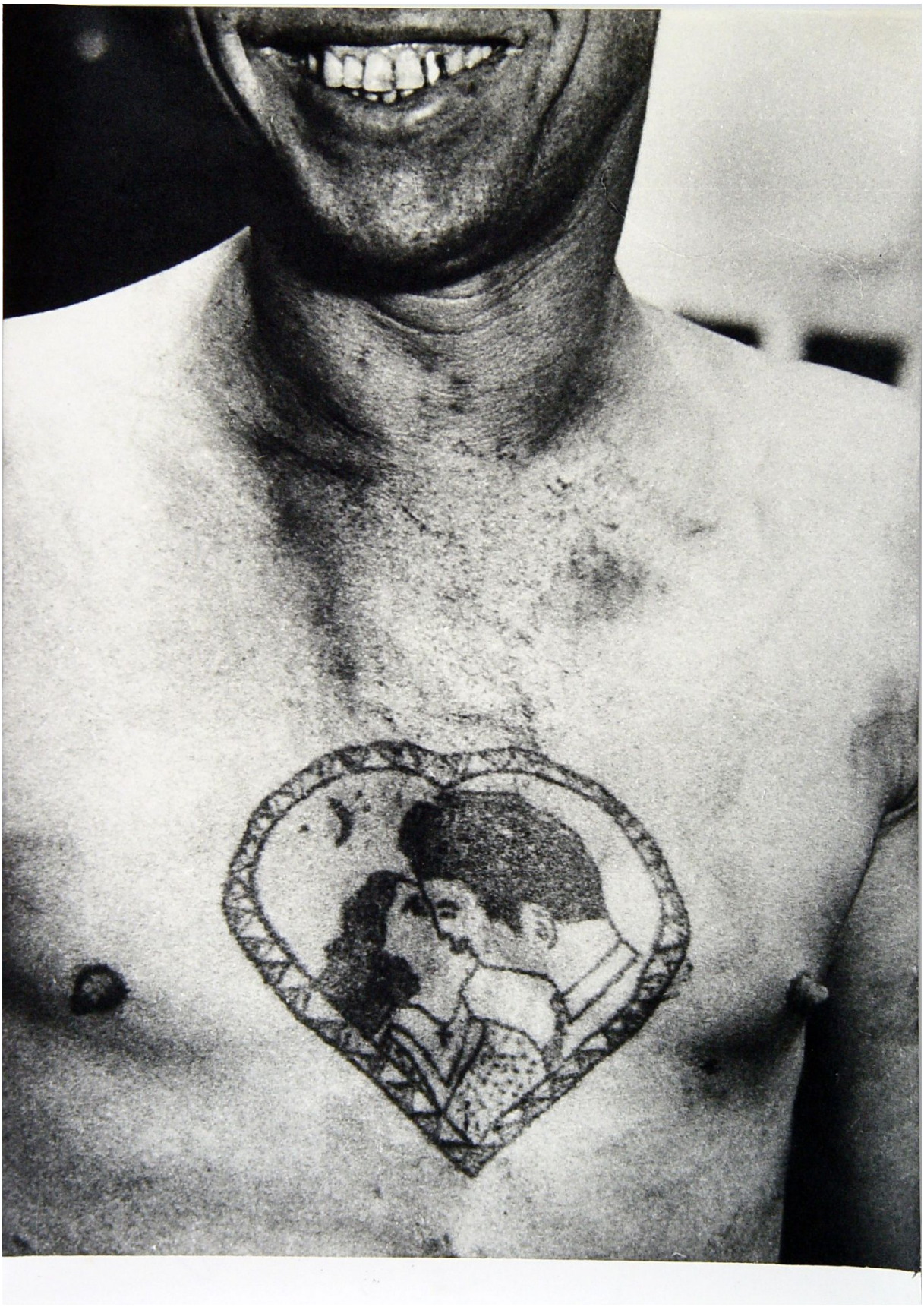
[43] Jerzy Lewczyński, Archeologia Fotografii prace z lat 1941-2005
[44] *Jerzy Lewczyński, rozhovor,* https://www.canal-u.tv/video/fmsh/jerzy_lewczynski_polski_artysta_fotograf.29569

fascinovalo totéž.

Postoje Lewczyńského velmi přesně popisuje Krzysztof Pijarski: *„Chce zachránit něco, co už bylo ztraceno – osudy anonymních lidí, zapomenuté příběhy, které jsou uložené ve fotografiích, zápiscích, denících, dokonce i v charakteru písma.“*[45]

Jerzy Lewczyński zemřel v roce 2014 v Hlivicích. Významná část archívu, kterou umělec po sobě zanechal, byla předána Slezskému muzeu v Katovicích, část prací se nachází v Muzeu v Hlivicích a jiných muzejních a soukromých sbírkách. V současnosti probíhají práce spojené se zpracováním jeho pozůstalosti.

[45] Krzysztof Pijarski, „*Archeologia fotografii: czy można zarchiwizować gest?*”

Fotografie: Jerzy Lewczyński, Autoportrét – Ze sbírek Muzea v Hlivicích

II. Zofia Rydet

Zofia Rydet se narodila v roce 1911. Vyrostla ve východní části Polska nazývané „Kresy“. Absolvovala studium na Vysoké hospodářské škole ve Lvově. O výběru

studijního oboru za Zofii rozhodli nejspíše její rodiče. V roce 1944 se společně s rodinou přestěhovala do Rabki a později do Bytomi, kde provozovala malý obchod.

Zofii Rydet od dětství fascinovalo výtvarné umění, zejména malířství. První kontakt s fotografií měla díky svému bratru Tomaszovi, který byl amatérský fotograf. Sama Zofie se o ní začala zajímat teprve v padesátých letech. Dva roky navštěvovala kurzy, které organizoval katovický SPUF. Tehdy také získala svá první ocenění v soutěžích (1951, 3. cena v soutěži, kterou uspořádal časopis „Móda a život").

Na její tvorbu měla určitě velký vliv výstava „Rodzina Człowiecza (Lidská rodina)", jejímž kurátorem byl Edward Steichen, a mezi prezentovanými fotografy se nacházeli například Dorothea Lange, Henri Cartier-Bresson, Irving Pen. Její zaujetí druhým člověkem lze pozorovat v cyklech „Zapis Socjologiczny (Sociologický záznam)", Czas przemijania (Pomíjivý čas)" a „Mały człowiek (Malý člověk)".

Zofie Rydet se stala členkou PFS v Hlivicích v roce 1956, a právě v tomto městě (později v Katovicích) měla svou první výstavu. O rok později se stala členkou vedení Hlivického oddělení PFS, nejdříve jako pokladní, následně jako vedoucí umělecké sekce.

Prvním cyklem, který Zofia Rydet vytvořila, byl „Mały człowiek (Malý člověk)". Bylo autorčin debut, který představila ve svých padesáti letech. Projekt byl vystaven v roce 1961 a následně byl „Malý člověk" vydán v podobě alba v roce 1965. Tvořily ho poválečné fotografie dětí. Sama Zofie Rydet byla bezdětná. Fotografie vznikly v Polsku, ale také v Albánii, Bulharsku, Jugoslávii a Egyptě. Autorka v něm stojí na straně dětí. Zachycuje složitost jejich myšlení a cítění. Alfred Ligocki o tomto projektu napsal: *„V ‚Malém člověku' Rydet zpochybňuje stereotypy ‚roztomilého dítka' a ‚bezstarostného dětství', ukazuje složitost a svébytnost psychického života dětí, ve kterém poměr radostných, smutných a dokonce tragických prožitků je stejný jako u dospělých, tyto prožitky se však utvářejí na jiné rovině."*[46]

„*Malý člověk*" představoval v tehdejší době fenomén. Sociologický přístup, který Rydet použila, nebyl dosud ve fotografických pracích přítomen.

V roce 1964 byla v Hlivicích uspořádána autorčina výstava nazvaná „Czas przemijania (Pomíjivý čas)". V průběhu necelého roku tak autorka ve své tvorbě představila střet věku nevinnosti s obrazy stáří. Členové hlivického spolku hodně

[46] *Alfred Ligocki, Fotograficzne Penetracje, Fotografia artystyczna i kosmetyka rzeczywistości*

experimentovali s obrazem, čehož si lze všimnout také v pracích Zofie Rydet, která se rovněž zajímala o koláž. Výsledkem času, který strávila nad vystřihováním a lepením fotografií, se stal projekt „Świat wyobraźni Zofii Rydet (Svět fantazie Zofie Rydet)“.

Pravděpodobně nejznámějším cyklem, nad kterým autorka pracovala, je „Zapis socjologiczny (Sociologický záznam)“, v jehož rámci byly vyčleněny další cykly například „Zawody (Profese)“, „Zwykły człowiek (Obyčejný člověk)“, „Obecność (Přítomnost)“. Rydet během práce na „záznamu“ fotografovala hlavně lidi, kteří žili na venkově, ženy na prazích domů, lidi uvnitř bytů nebo věci, které tam zahlédla. Snímky, které z technického hlediska měly daleko k dokonalosti, mají, zejména s uplývajícím časem, velkou historickou hodnotu.

Rydet v posledních letech své tvorby začala pracovat na projektu „*Suita śląską (Slezská svita)*“, ve kterém využila své fotografie z různých let, jež dále kolorovala a zdobila.

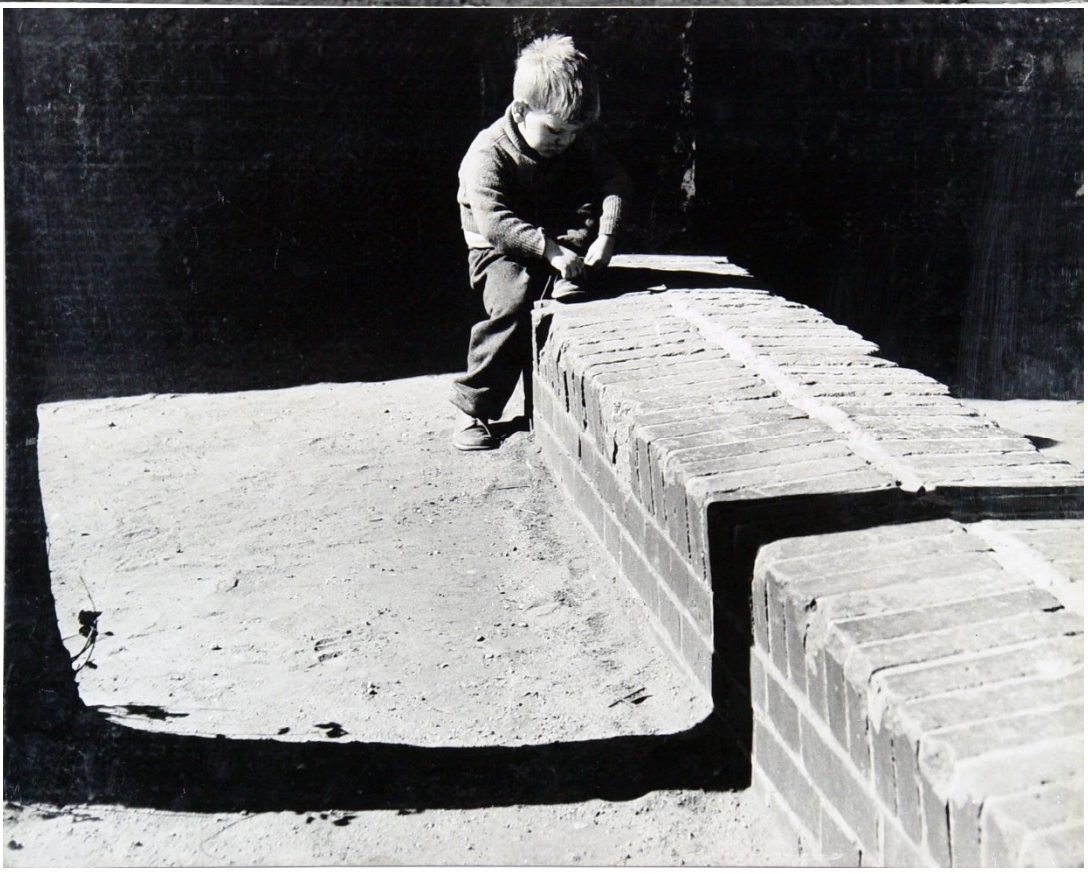
Práce Zofie Rydet byly mnohokrát vystaveny na výstavách po celém světě.

Umělkyně zemřela v roce 1997.

Uměleckou pozůstalost po Zofii Rydet v současnosti zpracovává sdružení Fundacja im. Zofii Rydet, které sídlí v Krakově.

Fotografie Zofie Rydet. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Fotografie Zofie Rydet, fot. Jerzy Lewczyński. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

III. Aleksander Górski

Aleksander Górski se narodil v roce 1926. Pocházel ze Lvova. Ve věku deseti let se stal skautem, během dospívání byl členem Zemské armády. Za svou činnost v ZA byl zatčen Rusy, ale podařilo se mu utéct skokem přes okno z druhého patra. Přestěhoval se do Přemyšle, později do Jarosławce, kde se seznámil se svou budoucí ženou. Aleksander Górski studoval v Krakově, následně v Gdaňsku a nakonec na Elektrotechnické fakultě Slezské technické univerzity v Hlivicích, kterou absolvoval v roce 1968 s titulem magistr inženýr. Po studiích získal práci v Energetickém závodě, kde se dobře osvědčil a nakonec působil ve funkci hlavního inženýra.

Aleksander Górski začal fotografovat v roce 1945. Od samotných počátků byl členem Hlivického oddělení Polského fotografického spolku, pozdějšího Hlivického fotografického spolku. V letech 1953–1955 vykonával funkci tajemníka, následně další dva roky byl místopředsedou a poté mnoho let (v letech 1957–1964 a 1972–1986) byl předsedou spolku.

Ve fotografii se zajímal především o portrét, architekturu a krajinu. Andrzej B. Górski, syn Aleksandra Górského, vzpomíná, že byl okouzlený portréty, které fotil jeho

otec.

Michał Sowiński v textu o Aleksandru Górském, který byl zařazen do katalogu vydaného u příležitosti výstavy „W drodze. Fotografie Aleksandra Górskiego (ojca) Andrzeja B. Górskiego (syna) (Na cestě. Fotografie Aleksandra Górského (otce) Andrzeje B. Górského (syna))“, uspořádané na přelomu let 2003 a 2004, takto vzpomíná na svého kolegu: *„Ve své spolkové práci ve fotografickém hnutí se soustředil zejména na práci s mládeží, ve které správně viděl budoucnost polské fotografie.“*[47]

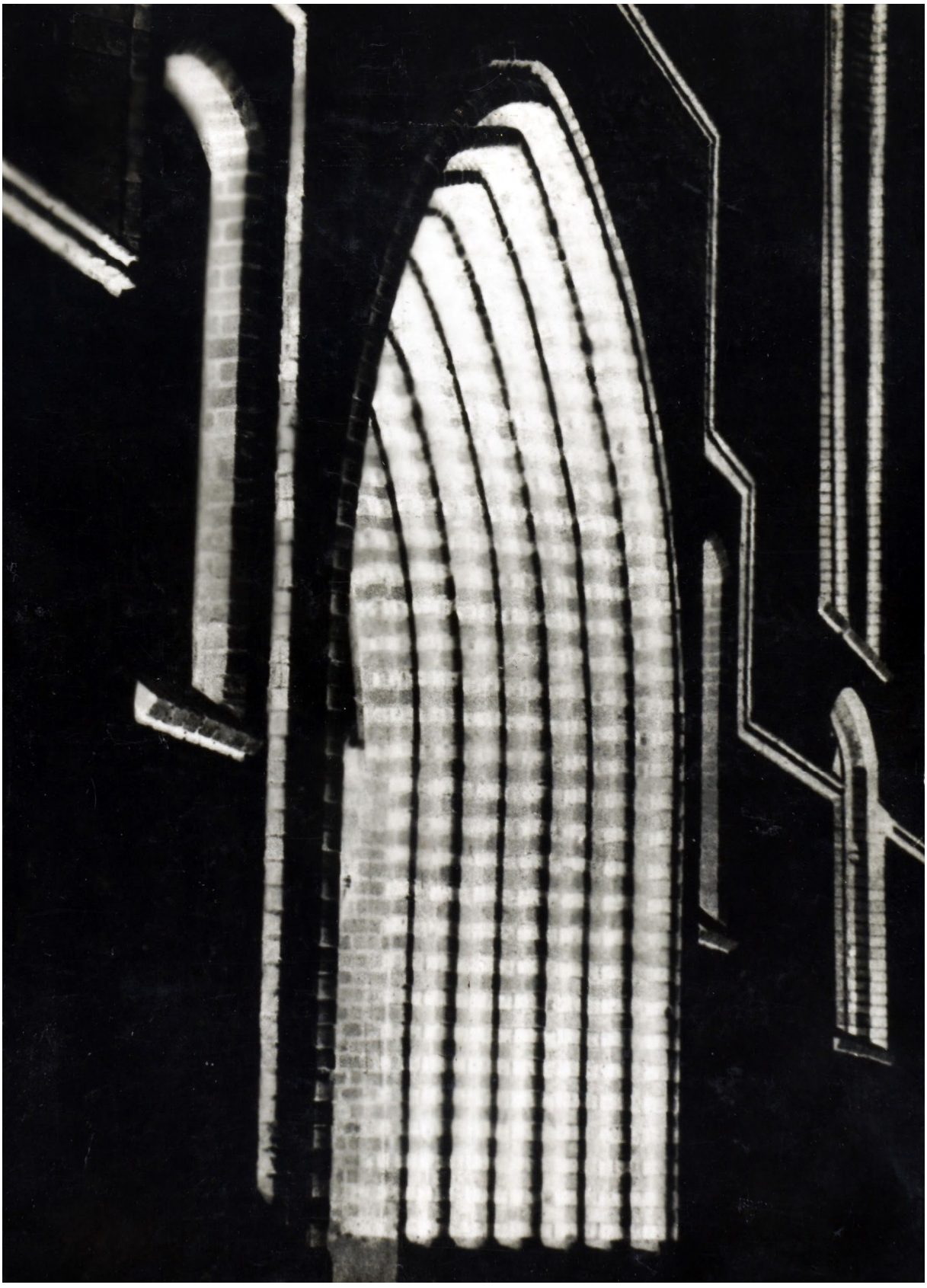
Aleksander Górski uspořádal dvakrát Didaktický seminář komise mladých F.I.A.P. v roce 1974 a 1985, byl také iniciátorem „Bienále mladých“, které organizoval HFS.

V roce 1960 byl oceněn čestným titulem organizace AFIAP (Artiste de la Federation Internationale de l'Art Photographique), v roce 1976 byl vyznamenán Čestnou medailí Jana Bułhaka a Diplomem Ministra kultury a umění.

V letech 1970–1976 vykonával funkci místopředsedy Prezidia Rady FASF v Polsku.

V roce 1986 odjel na kurz barevné fotografie do Dessau, kde nečekaně zemřel.

[47] *Michał Sowiński, kat. wystawy*

Fotografie Aleksandra Górského, ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Aleksander Górski, ze sbírek Andrzeje Górského.

IV. Andrzej Górski

Andrzej Górski, syn Aleksandra Górského, se narodil v roce 1951. Zásluhou svého otce měl kontakt s fotografií od svých nejmladších let. „*Za otcem docházeli Piotr Janik a Władysław Jasiński. Zakrývali okna v kuchyni, pod červenou žárovkou vyvolávali fotografie a já jsem tehdy jako dítě sedával pod stolem,"* vzpomínal na tu dobu. „*V automobilu seděli: Janik, Jasiński, Lewczyński, řídil můj otec. Jezdili za Zosiou Rydet do Bytomi. A já? Já jsem jel v kufru!"*

Domácností Górských prošlo mnoho lidí spojených s fotografií, například Witold Dederko, který právě u nich v bytě, v Hlivicích, napsal svou knihu „*Guma warszawska: chromianowa technika fotograficzna (Varšavský gumotisk: chromanová fotografická technika)"*. Andrzej Górski, chtě nechtě, pobýval od nejútlejšího věku mezi fotografy (během rozhovoru uvedl, že ani nechtěl chodit na schůze HFS, ale otec ho silně přemlouval). Aktivním členem HFS byl od sedmdesátých let 20 století.

Studoval na Fakultě architektury Technické univerzity v Hlivicích a později navrhování interiérů a výstavnictví na Státní vysoké škole výtvarného umění v Poznani. Velmi se zajímal o film. Ve Studentském filmovém klubu „Gwarek" v Hlivicích byl v letech 1969–1974 zástupcem vedoucího. Byl iniciátorem soutěže krátkometrážních filmů „Mini Max" a také jedním ze zakladatelů Studia fotografických a filmových pokusů „ZOOM".

Po řadu let pracoval jako člen filmových a televizních štábů.

Spolupracoval a mnoho let se přátelil s Władysławem Hasiorem, který o Andrzeji Górském napsal: „*Záměrem fotografování A. Górského není inventarizace fyzické skutečnosti, která nás obklopuje, A. Górski z hluboké znalosti technických možností fotografického řemesla vytváří emocionální prostorové kompozice, které nabývají v úplnosti síly média, jež účinně působí na představivost diváka. V řadě jeho veřejných přehlídek se doslovně demonstruje instinktivní cit pro prostor a tvůrčí schopnosti, které dávají ve výsledku expresivní uspořádání, které zneklidňuje formální abstrakcí, což je vždy poslušno myšlence, kterou si autor přeje předat svými fotogramy, ze kterých vyplývá ještě jedna příjemná zpráva: A. Górski demonstruje svou aktivní kulturotvornou vášeň, která je prostoupena schopností poeticky se dotknout sociálních problémů a mezilidských*

vztahů. "[48]

[48] *Władysław Hasior, březen 1988*

Prace Andrzeje Górského

V. Piotr Janik

Piotr Janik se narodil v roce 1923 v Zakopaném. Fotografické zkušenosti sbíral postupně, když pracoval v zakopanském fotografickém ateliéru, který patřil Henrykovi Schabenbeckovi. Bylo mu tehdy 15 let. Tam získal znalosti a technické dovednosti. V Schabenbeckově ateliéru se fotily především portréty, sám majitel byl milovníkem krajinářské fotografie. Zaměstnával pouliční fotografy, kteří pořizovali fotografie z každodenního života ulic v Zakopanem, které se pak prodávaly jako pohlednice. Po ukončení práce u Schabenbecka pracoval krátkou dobu v ateliéru Foto-Sułkowski.

Do Hlivic se přestěhoval v roce 1949, kde byl nejdříve zaměstnaný jako vedoucí laboratoře v ateliéru Foto-Jedność. Po krátkou dobu pracoval také jako fotograf v oddělení dokumentace v Projekční kanceláři Biprochem. V roce 1952 splnil učňovskou zkoušku na mistra.

Piotr Janik byl jedním ze spoluzakladatelů Hlivického oddělení PFS.

Od roku 1960 začal pracovat v listu „Nowiny Gliwickie". Jeho fotografie ilustrovaly hlivické ročenky a publikace vydavatelství „Śląsk", které v roce 1971 vydalo album „Gliwice (Hlivice)".

Za nejdůležitější okamžik v Janikově tvorbě se považuje výstava, které měla svou vernisáž v roce 1965 a byla nazvána „Nie (Ne)". Výstava byla formou protestu proti genocidě a utrpení, k nimž došlo v koncentračním táboře v Osvětimi. Alfred Ligocki o ní napsal: „*tato výstava ukazuje to, co jsme na dokumentárních fotografiích viděli už stokrát, ale Janik to ukazuje tak, že motiv získává plnost svého výrazu, narušuje jeho nekonfliktní vnímání a ukazuje nám ho jakoby poprvé. Objevně používá především konfrontaci rekvizit koncentračních táborů v rámci jednotlivých fotografií nebo častěji v jejich souborech.*"[49]

Piotr Janik byl v prostředí členů HFS zásluhou své dlouholeté laboratorní praxe a kvality svých prací velmi uznávaný a respektovaný. Dělil se svými kolegy o poznatky z práce v temné komoře a o své technické znalosti. Jerzy Lewczyński na něj vzpomínal takto: „*Pamatuji si na štíhlou postavu Mistra s neodmyslitelnou cigaretou v ústech a chutí se setkat „u sklenky" při rozhovoru o věcech „posledních.*"[50]

Své práce představil na několika výstavách v Polsku a v zahraničí, například v Brazílii, Anglii, USA, SSSR, Rusku nebo Japonsku.

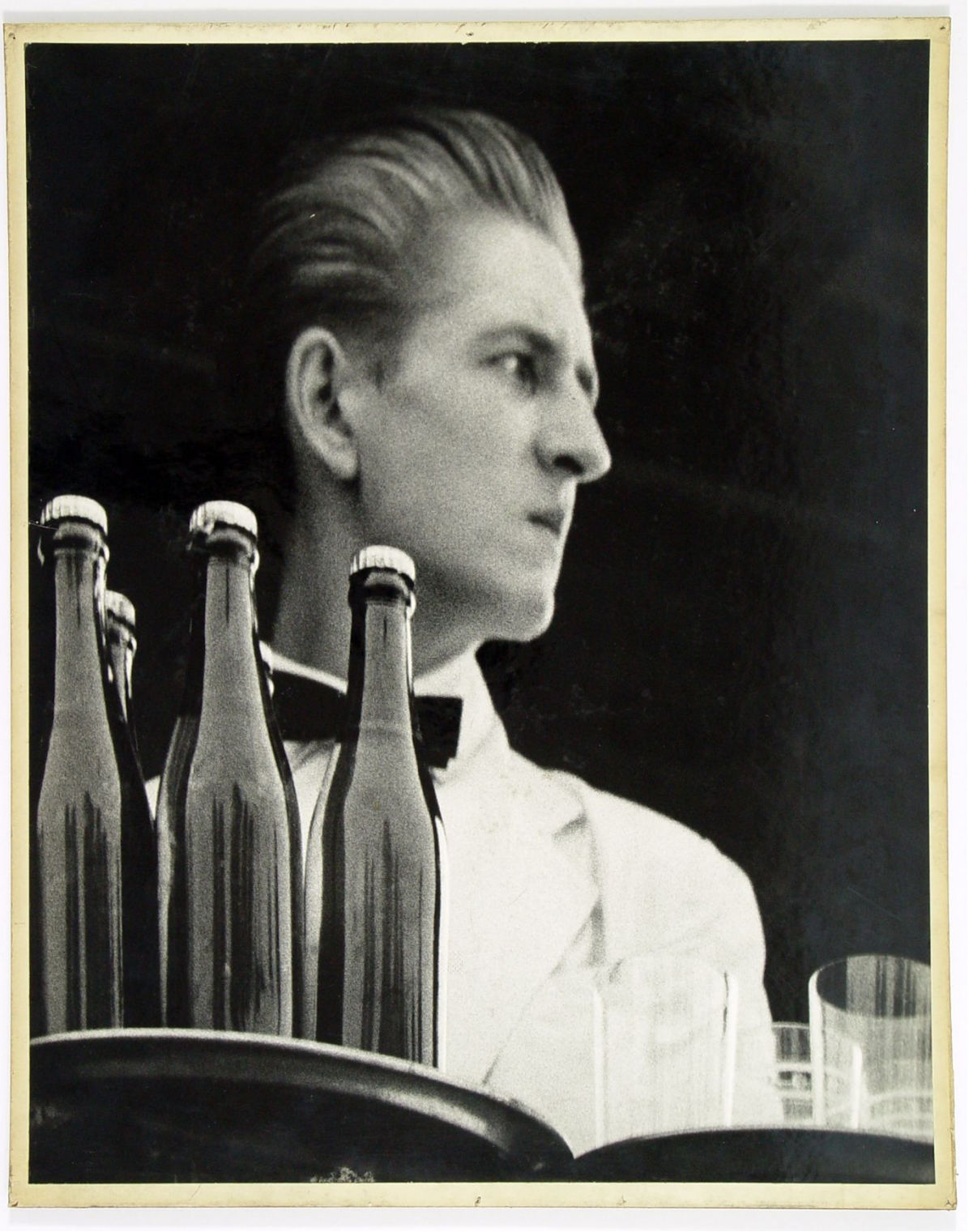
Piotr Janik se v roce 1961 stal vítězem zlaté medaile na Mezinárodní výstavě v Tokiu a o rok později získal zlatou medaili v Benátkách. Obdržel také řadu dalších cen a vyznamenání.

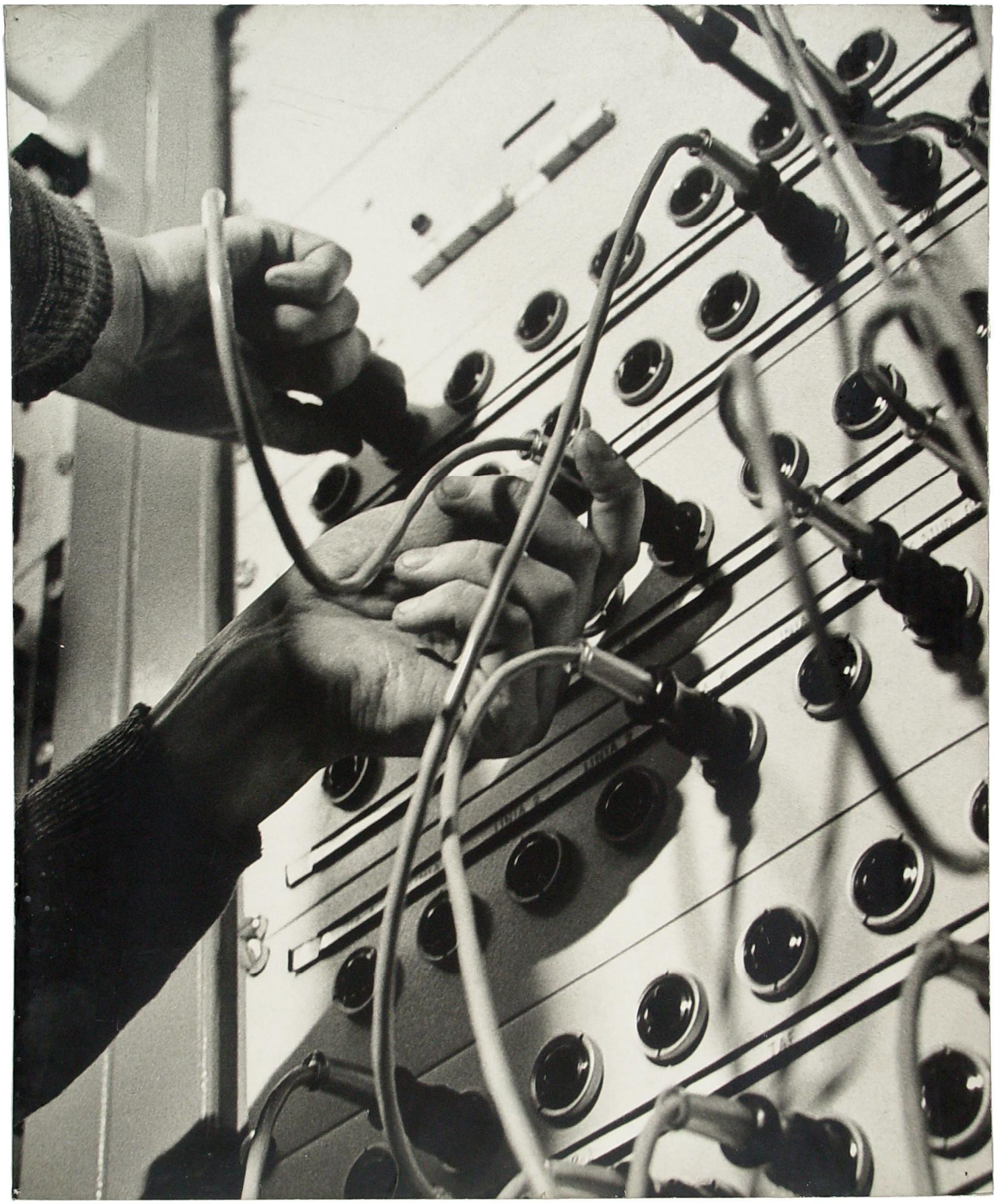
Zemřel v roce 1981.

---

[49] *Referát „Piotr Janik", autor Zofia Rydet, Fotografia Artystyczna na ziemiach zachodnich i północnych w latach 1945-1986*

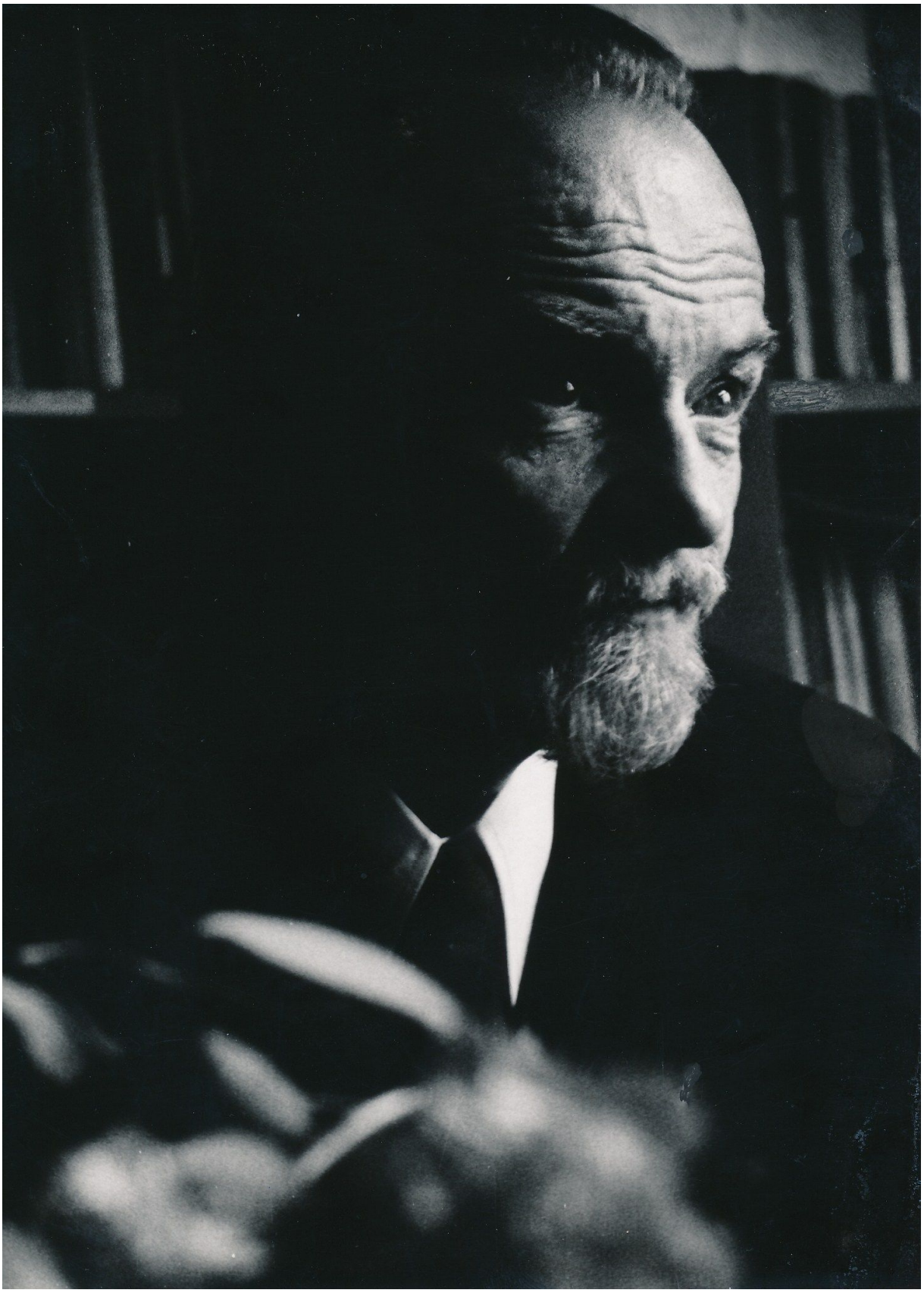
[50] *J. Lewczyński, O fotografii Piotra Janika*

Fotografie Piotra Janika. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Portrét Piotra Janika, ze sbírek Muzea v Hlivicích.

VI. Adam Sheybal

Adam Sheybal pocházel z Bílska Bělé, kde se narodil v roce 1894. Jeho bratr Stanisław se také věnoval fotografování, kterému se naučil od svého strýce Józefa Sheybala (Sebala), který měl svůj fotografický ateliér v Krakově. Jejich strýc zdědil tento podnik od Waleryho Rzewuského.

Adam Sheybal byl profesí major Polské armády. V meziválečném období byl organizátorem sekce fotografů leteckých sil. Byl také členem Varšavského fotografického spolku. V roce 1932 zorganizoval samostatnou výstavu fotografií ve Varšavě, v sídle Polského fotografického spolku. Jan Sunderland o něm v recenzi napsal: „*Jeho vynikající jedno a vícebarevné gumotisky mají kompoziční a technické přednosti na nejvyšší úrovni, ale především bohatství těchto kompozic, dorůstající do monumentálnosti, a nádhernou, jedinečnou barevnost. Jeho obrazy vzbuzují hluboký estetický účinek.*“[51]

Adam Sheybal tvořil fotografie, které ilustrovaly turistické průvodce Mieczysława Orłowicze, doktora práv a ze záliby geologa a krajináře, který propagoval turistiku. Fotografie Adama Sheybala byly publikovány také v Almanachu polské fotografie, který vyšel v roce 1932.

Do Hlivic se přestěhoval v roce 1949. Pracoval v Projekční kanceláři chemického průmyslu a právě tam se poprvé setkal s Jerzym Lewczyńským, se kterým se spřátelil.

Adam Sheybal byl iniciátorem a spoluzakladatelem Hlivického oddělení Polského fotografického spolku, pozdějšího HFS. Jako jeden z mála členů měl už v té době velké zkušenosti s fotografováním.

Zemřel v roce 1965.

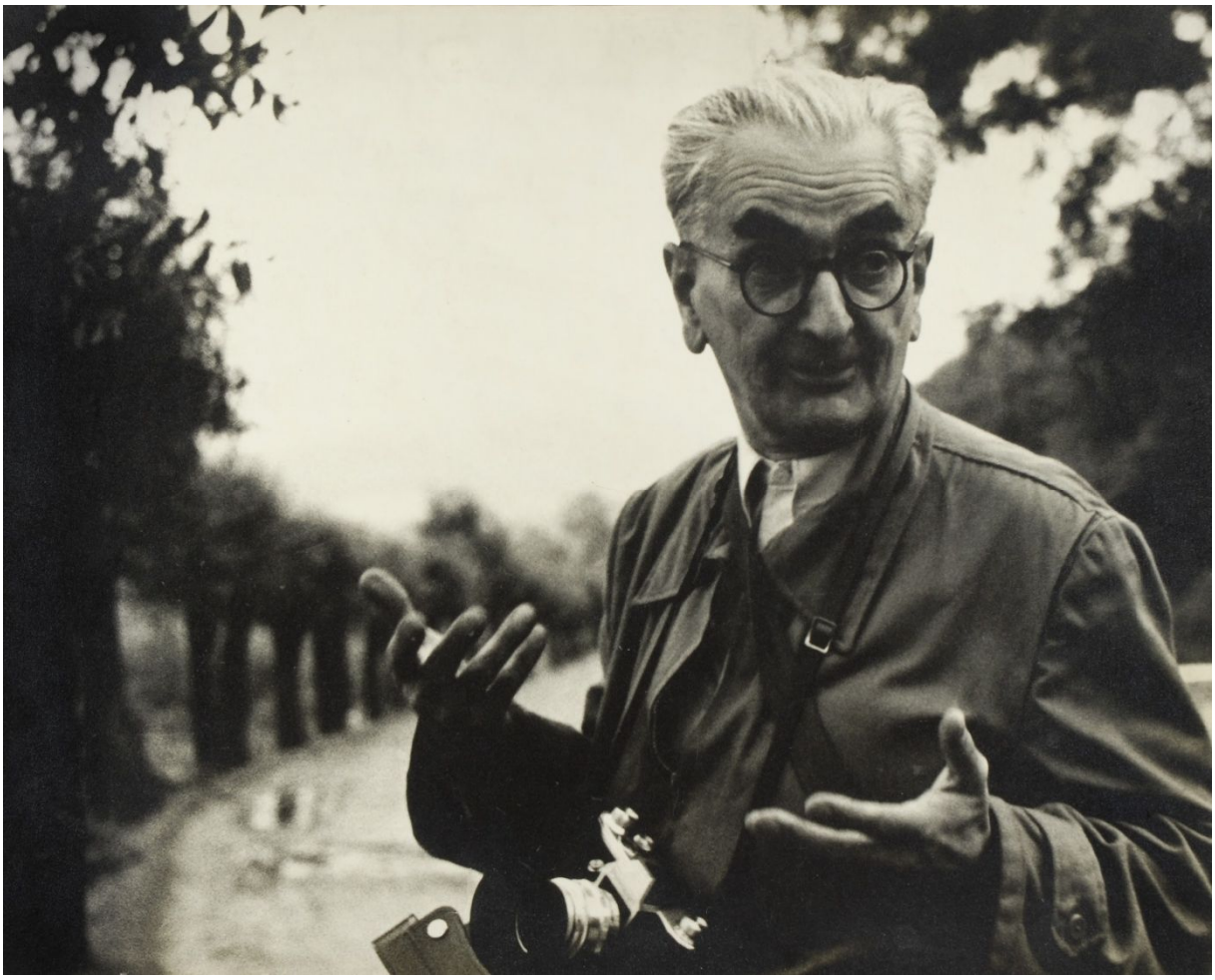
[51] *Ignacy Płażewski, Dzieje polskiej fotografii*

VI FESTIWAL FILMÓW RADZIECKICH
VI FESTIWAL FILMÓW RADZIECKICH
ARENA
WIEDŹWIEDŹ
EXPRESS
GOGOL
LEŚNA OPOWIEŚĆ
WODY LODU OCEANU

Fotografie Adam Sheybal. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Portrét Adama Sheybala, fot. Aleksander Górski. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

VII. Michał Sowiński

Michał Sowiński se narodil v roce 1934. Dětství prožil ve Lvově a do Hlivic se přestěhoval v roce 1951. Patřil k zakladatelům HFS, tehdy se také naplno rozvinula jeho fotografická vášeň. V osmdesátých letech přednášel o fotografii na Fakultě rozhlasu a televize Slezské univerzity a na Vysoké škole fotografie při Ministerstvu kultury a umění.

Na počátku, jako velká část fotografů, kteří patřili do HFS, měl velmi rád estetizující fotografii, ale postupem času se jí začal vyhýbat, ačkoliv se jí nikdy zcela nezřekl. Věnoval se experimentování a uměleckému hledání. Ve svých pracích přecházel od fotografie ke grafice (*„výchozím bodem je žena, ale na konci je grafika“)*[52], od statických záběrů k těm, které zachycují pohyb. Vyhýbal se silnému erotismu, ale

[52] *„50“* Michał Sowiński, Muzeum v Hlivicích

nesnažil se ho zcela upozadit. Ženy na jeho snímcích jsou vždy mladé a jejich postavy mají klasické tvary. Sowiński neukazuje starší těla, protože by to pro něj znamenalo opuštění aktu jako obrazu krásy. V určitém okamžiku dochází v jeho tvorbě k přelomu. Tímto odpoutáním od tradičního aktu byl pro Sowińského cyklus „*Demitologizacja (Demitologizace)*“, kterým chtěl autor vstoupit do polemiky s divákem na téma tradičního kánonu krásy.

Sowińského fascinovala reportážní fotografie, ačkoliv sám se jí věnoval jen zřídka. Sam o sobě řekl: *„nebyl jsem typický reportér. Nedokázal jsem se dostat do středu události.“*[53]

V roce 2007 vyšel katalog, který doprovázel výstavu uspořádanou u příležitosti 50 let tvorby Michała Sowińského. Výstavu i katalog připravilo Muzeum v Hlivicích. Výstava nazvaná „50“ nebyla retrospektivní výstavou a měla narušit schématické přemýšlení o dílech Michała Sowińského.

Fotografie Michała Sowińskiego se objevila v albu „Erotyzm po polsku (Erotismus v polské fotografii)“ Andrzeje Banacha, kde otevírá kapitolu nazvanou „Kobieta podzielona na części (Žena rozdělená na části)“.

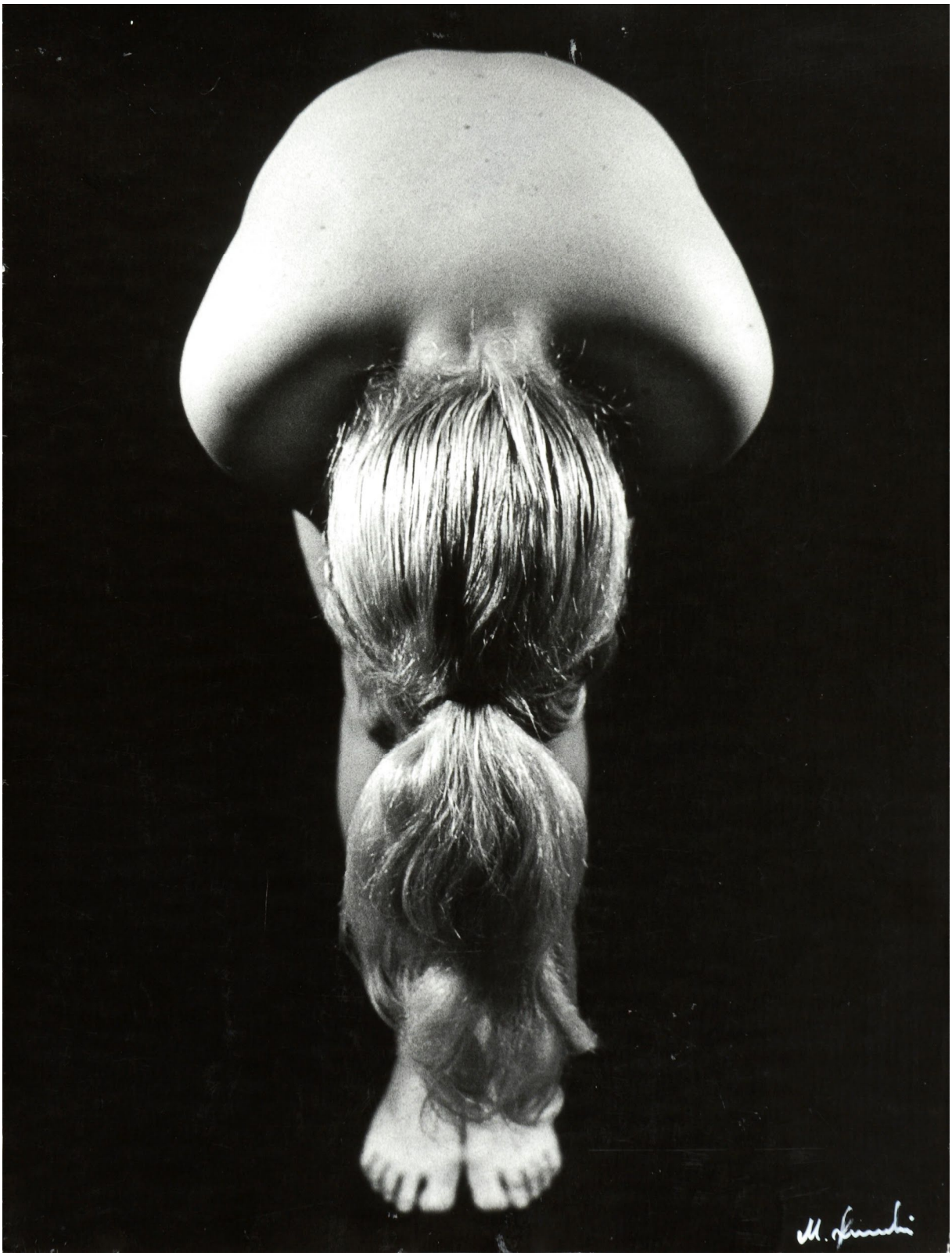
Práce Sowińskiego se objevily na výstavě „Akt w polskiej fotografii (Akt v polské fotografii)“, která proběhla v roce 2013 a jejímiž kurátory byli Jerzy Piątek, Małgorzata Paszylki-Glazy a Małgorzata Ruszkowska-Macur.

Michał Sowiński zemřel 26. prosince 2009 v Hlivicích.

[53] „*50*“ Michał Sowiński, Muzeum v Hlivicích

Fotografie Michała Sowińského. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Portrét Michała Sowińského, fot. Kazimiera Dyakowska.

Ze sbírek Muzea v Hlivicích

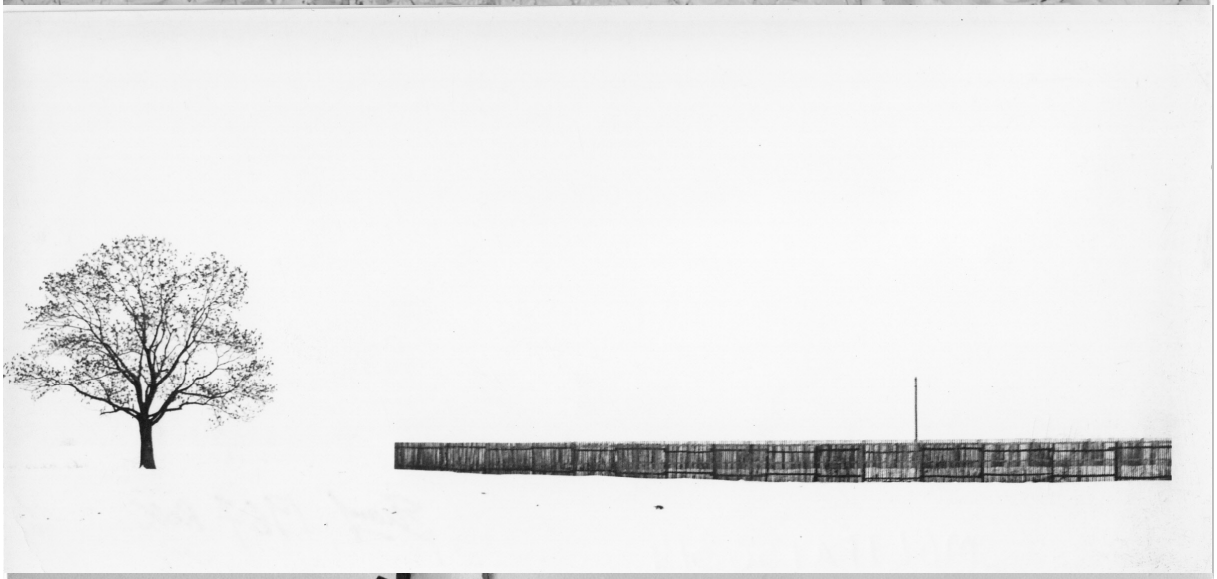
VIII. Czesław Siemianowski

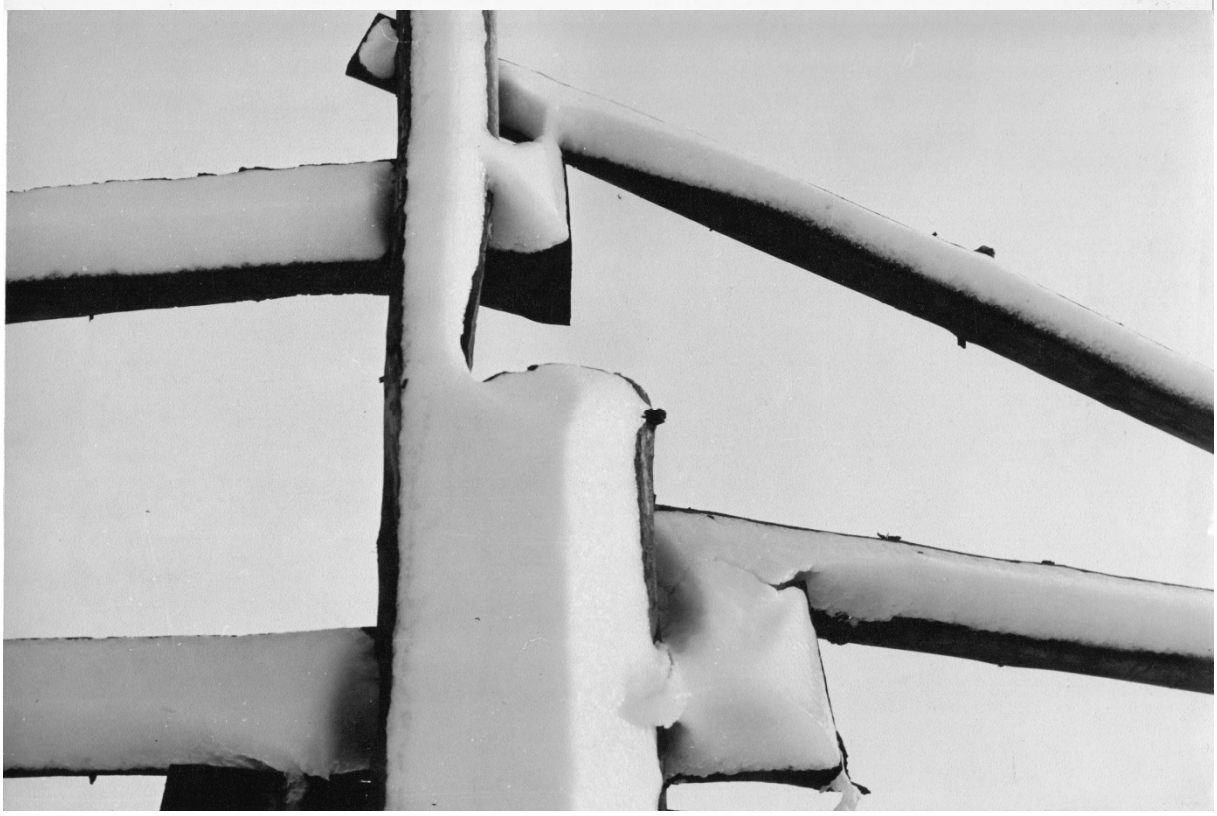
Czesław Siemianowski se narodil v roce 1937 v Lvově a prožil zde dětství. V roce 1945 se přestěhoval do Hlivic. O fotografii se začal zajímat několik let po přestěhování do Slezska a začal docházet na schůze Hlivického oddělení Polského fotografického spolku, později HFS. Byl také členem studentské fotografické skupiny ZOOM a působil ve Studentské fotografické skupině GAMMA.

Czesław Siemianowski pracoval jako fotograf v polské armádě a později v hlivickém muzeu.

Fotografie Czesława Siemianowského, ze sbírek Muzea v Hlivicích.

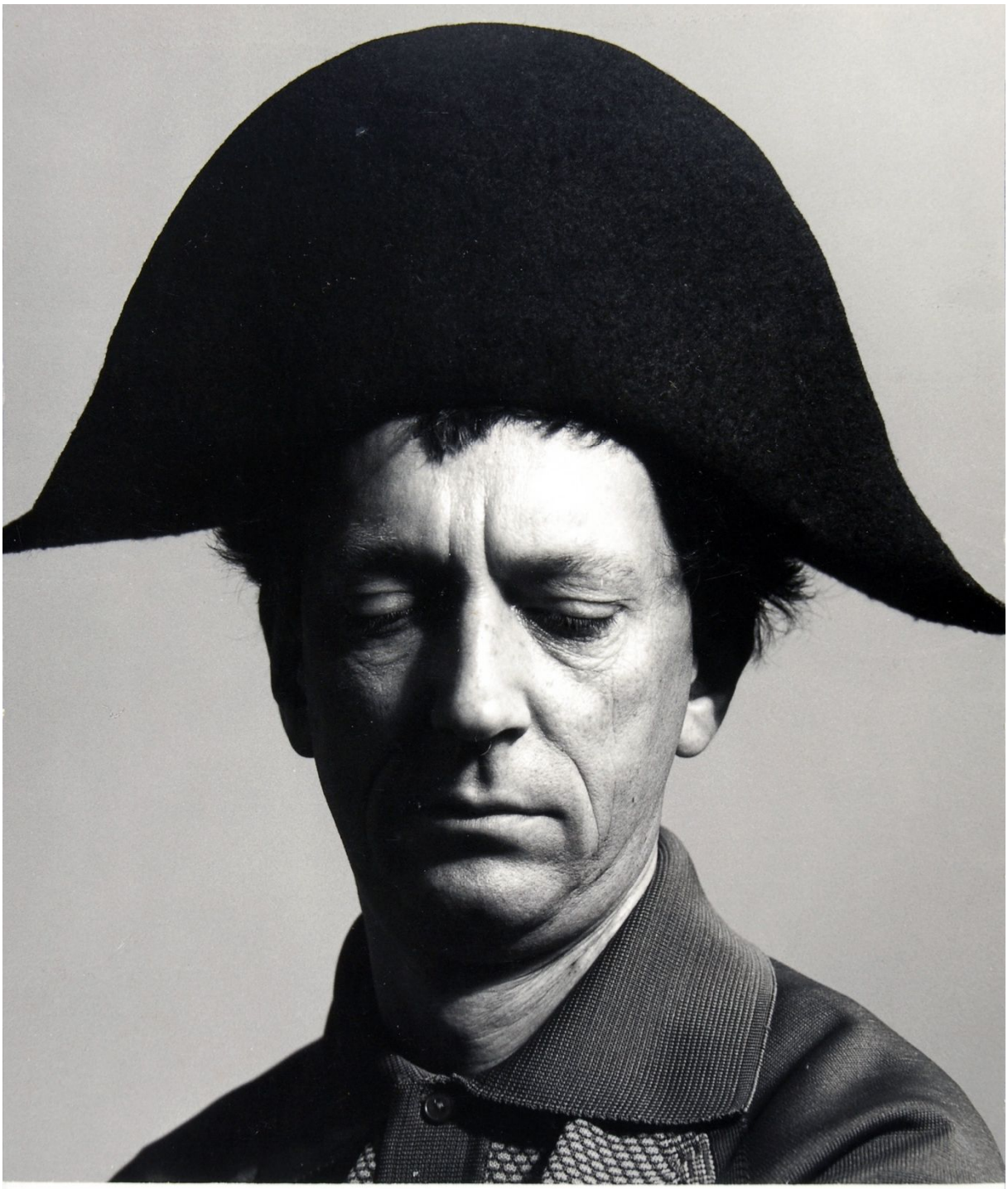
IX. Wiktor Hombek

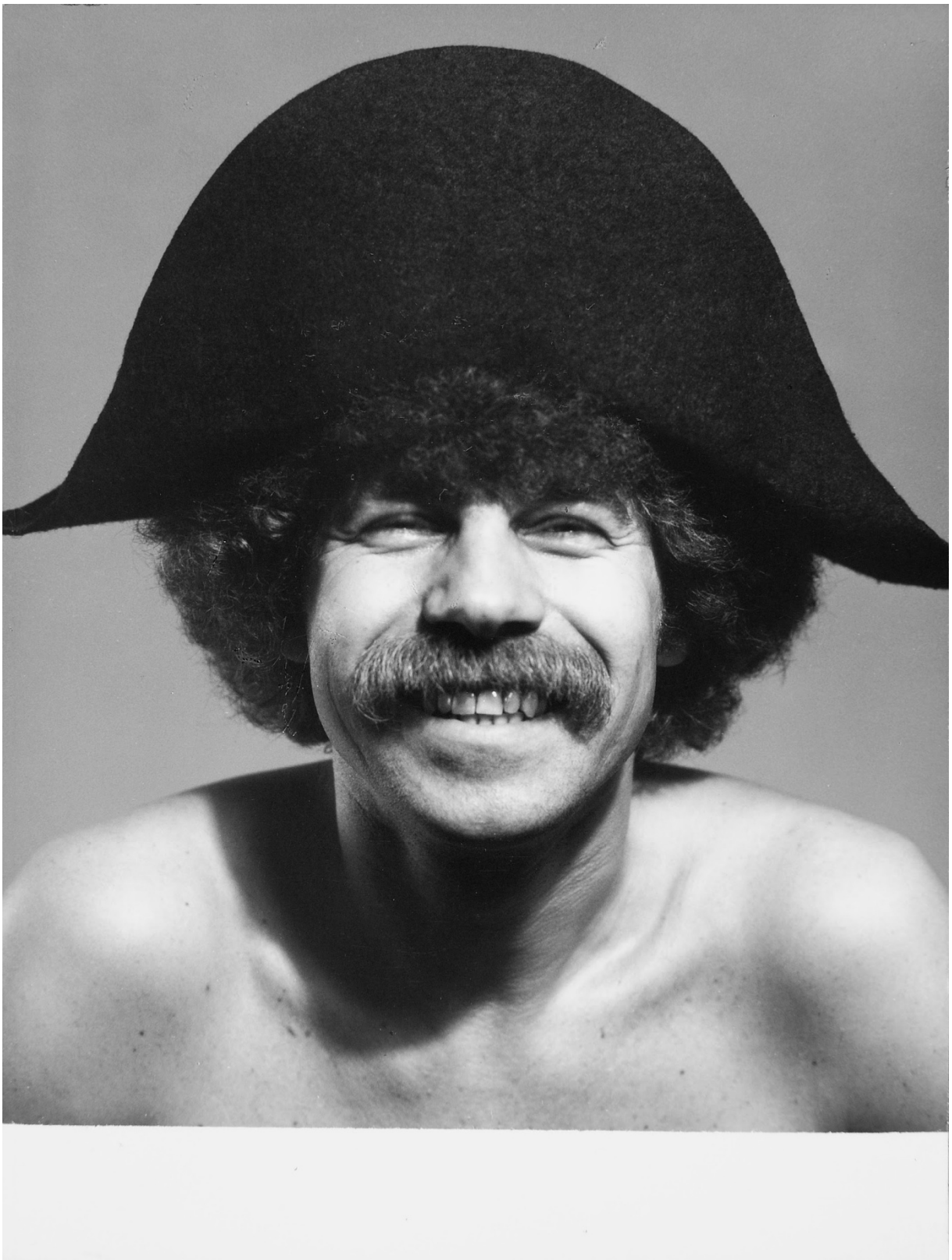
Wiktor Hombek se narodil v roce 1929 v Katovicích. Fotografovat se naučil na Veřejné střední odborné škole v Myslovicích. Členem HFS se stal v roce 1961.

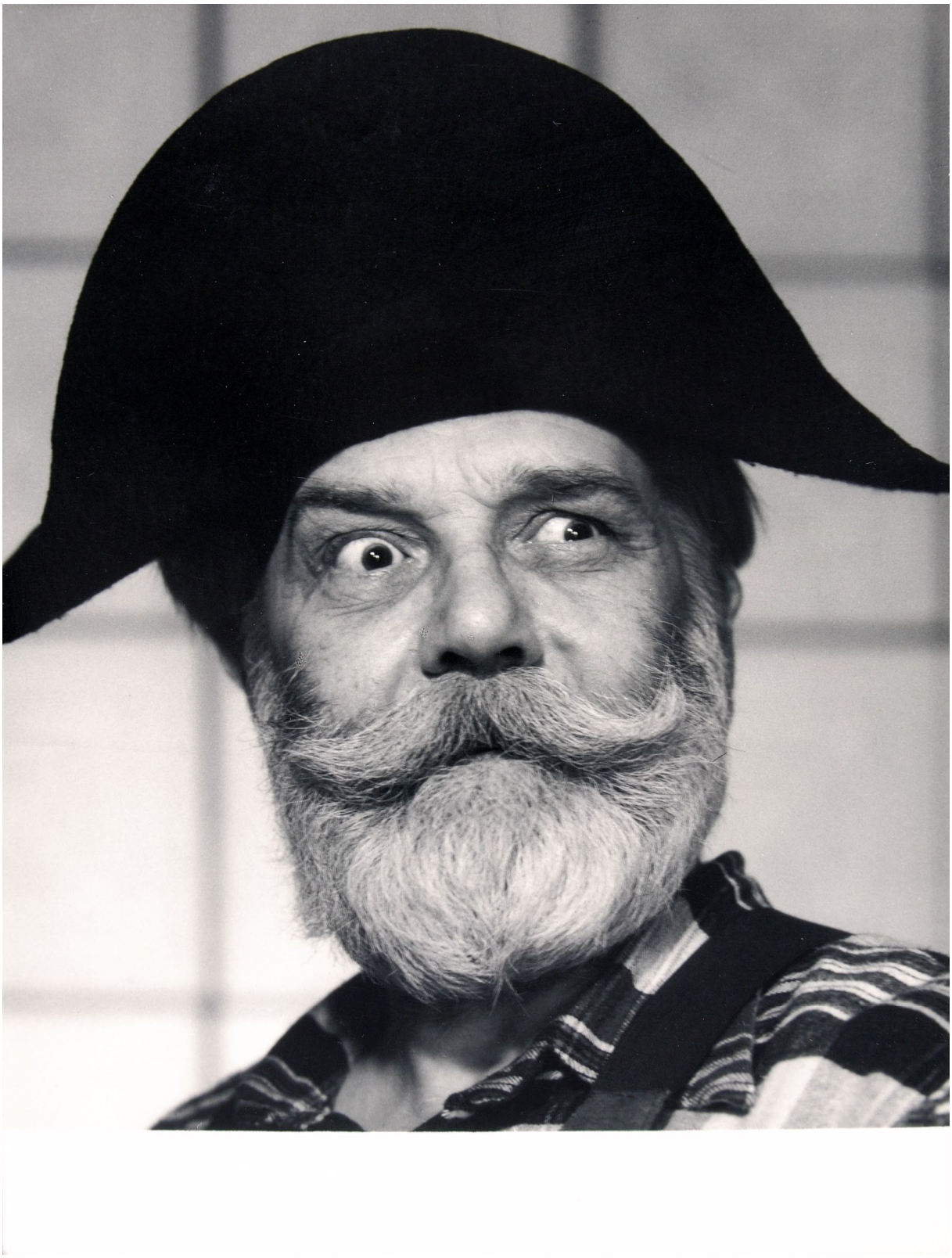
Jakub Byrczek vzpomíná, že Wiktor Hombek se držel trochu stranou, byl jako zaměstnanec v laboratoři podniku Biprochem velmi pracovně vytížený, ale byl velmi cílevědomý. Svůj volný čas věnoval přípravě prací do klubových soutěží o fotografii měsíce, na soutěžní výstavy nebo jen prostě samotné tvorbě.

Wiktor Hombek se řadu let věnoval tvorbě portrétů a reportáží pro Slezskou operetu, Slezské divadlo v Hlivicích a pro hlivické muzeum.

Zemřel v roce 2011.

Snímky z cyklu „Jesteś Napoleonem (Jsi Napoleon)“ Wiktora Hombka. Ze sbírek Muzea v Hlivicích

X. Bogdan Kułakowski

Bogdan Kułakowski se narodil v roce 1944. Jeho rodina pocházela ze Lvova, ale osud ji přinutil k vystěhování. Nakonec se usadila v Krakově. Tam se sousedem Kułakowského stal Włodzimierz Puchalski, který se zabýval například fotografií přírody a přírodovědným filmem. Právě u něj se Bogdan Kułakowski poprvé setkal s temnou komorou. Ve svém mládí si prohlížel velký počet fotografií umístěných například v magazínu Stern, což později ovlivnilo jeho zájem zejména o reportáž a dokument.

Byl to samouk, bez fotografického vzdělání. Před studiem dával mnohem raději přednost toulkám po horách. Na horách se seznámil s Janem Michlewským, jehož fotografického díla si velmi vážil. Pokoušel se složit zkoušky na filmovou školu v Lodži, ale nebyl přijat.

Hlivice navštívil poprvé ve věku 14 let během výletu autostopem po celém Polsku, ale příliš na něj nezapůsobily. Přestěhoval se však do nich v roce 1963 za svou manželkou. Dostal práci v Institutu metalurgie, kde pracoval v temné komoře. Tam se seznámil s Tadeuszem Maciejkem, od kterého se dozvěděl o fotografickém spolku. Podle jeho vzpomínek se schůze tehdy konaly v prostorách Hlavní technické organizace (NOT) a na schůze přicházelo asi 30 členů. *„Zvlášť ve skupinkách seděli mladí a zvlášť starší. Bylo potřeba si zasloužit respekt u starších kolegů,“* vzpomínal na tuto dobu.[54]

Podle jeho vzpomínek se každý měsíc konala soutěž o fotografii měsíce, ve které se udělovala 1., 2. a 3. cena a vítězové obdrželi diplomy s razítkem. Šlo o pozitivní soutěživost, která členy motivovala k další tvorbě.

V Hlivicích později provozoval svůj fotografický podnik. Fotografií se profesionálně zabýval od roku 1964. Pracoval ve slezském tisku pro sedmnáct různých titulů, z toho pro listy a časopisy „Trybuna Robotniczna“, „Panorama“, „Dziennik Zachodni“, „Gość Niedzielny“.

Bogdan Kułakowski pracoval několikrát jako fotograf na filmových placech, například u filmu „Tryumf Ducha (Vítězství ducha)“, asistoval také Krzysztofu Zanussimu při jeho diplomovém filmu.

V roce 1980 se stal vítězem soutěže World Press Photo. Fotografie pod názvem „Ostatnia jazda (Poslední jízda)“ byla odměněno v kategorii každodenní život. Snímek

[54] Kułakowski, rozhovor

zachycuje koně, který zemřel na cestě při tažení dřevěného karavanu.

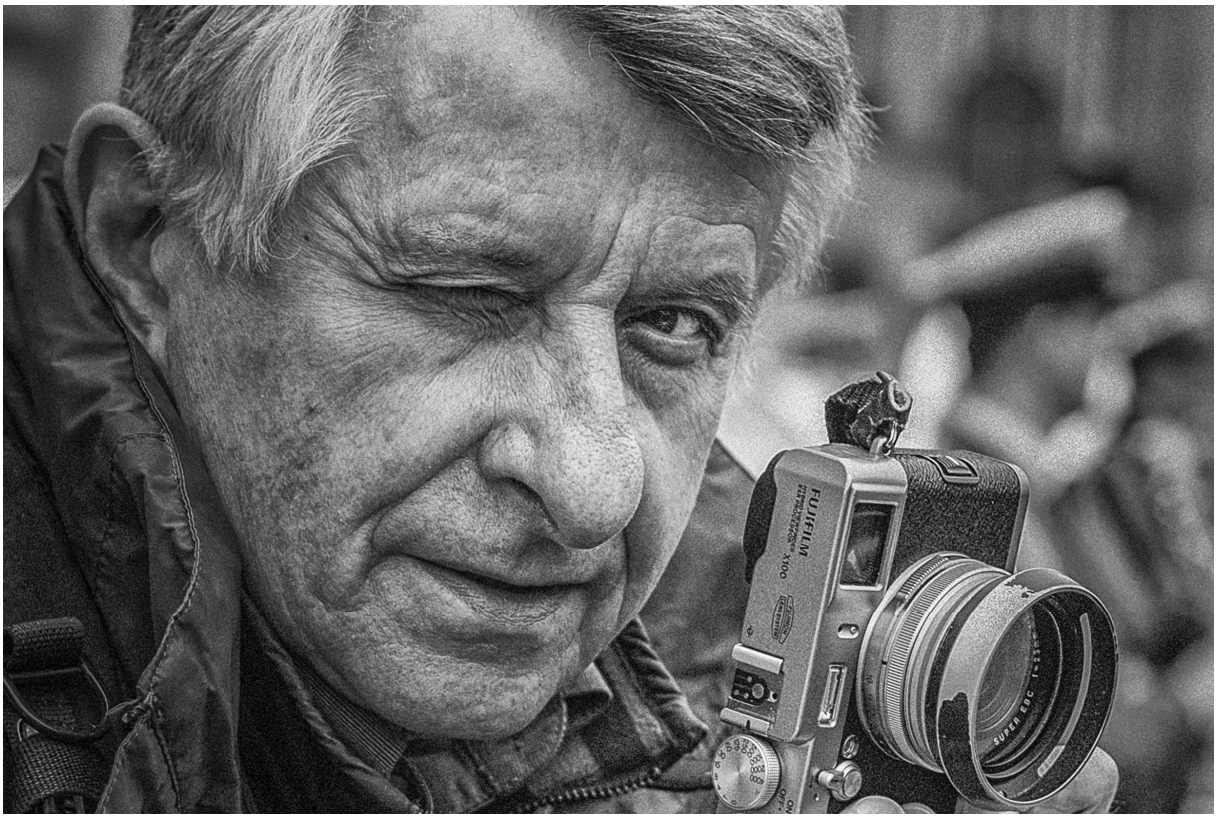
V roce 1989 přijel do Polska James Nachtwey a Bogdan Kułakowski ho fotograficky doprovázel po Krakově.

V současnosti žije v Katovicích a dosud tvoří.

Fotografie Bogdan Kułakowski

Bogdan Kułakowski

XI. Stanisław Jakubowski

Stanisław Jakubowski se narodil v roce 1934 v Krakově. Do Hlivic se přestěhoval v roce 1946. Své fotografické zájmy začal rozvíjet na schůzích HFS. Jakubowski pracoval po léta jako fotoreportér. Prvním místem, kde pracoval jako fotoreportér, byl list „Sztandar Metalowca (Prapor kovodělníka)“, který vydávaly Mechnické závody v Łabędech. Od roku 1959 začal pracovat pro Ústřední fotografickou agenturu (Centralna Agencja Fotograficzna). V Hlivicích fotografoval pro list „Nowiny Gliwickie“. Stanisław Jakubowski pracoval také pro list „Trybuna Górnicza“, spolupracoval s agenturou Agencja Telepress a vydavatelstvím Górnośląska Oficyna Wydawnicza.

Zásluhou své práce pro tisk měl možnost fotografovat mnoho důležitých událostí a tak v roce 1971 získal zlatou medaili World Press Photo za reportáž nazvanou „Wyrwani śmierci (Vytrženi smrti)“ o katastrofě na dole Generał Zawadzki. V roce 1973 obdržel ocenění fotoreportér roku.

Fotografie z cyklu „Jeden dzień z życia Gliwic (Jeden den z života Hlivic)“ Stanisława Jakubowského. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Stanisław Jakubowski, ze sbírek Muzea v Hlivicích.

XII. Tadeusz Maciejko

Tadeusz Maciejko se narodil v roce 1903. Fotografovat začal ještě, když žil ve Lvově. V letech 1933–1939 byl členem Technického kroužku amatérských fotografů a patřil do Lvovského fotografického spolku. Pracoval jako asistent profesora Jana Alojzyho Neumana[55] na Lvovské technické univerzitě.

V roce 1936 se Tadeusz Maciejko přestěhoval do Berlína. Při pobytu v Německu se seznámil s Bauhausem, o čemž později často vyprávěl svým kolegům v HFS. Do Hlivic se přestěhoval v roce 1945 a o dva roky později si otevřel vlastní podnik – Hlivickou fotografickou agenturu. Provozoval ho do roku 1950.

Tadeusz Maciejko byl vášnivý fotograf. Byl to on, kdo přemluvil Jerzyho Lewczyńského k účasti na schůzích Hlivického oddělení Polského fotografického spolku. „*První z nás viděl široký svět a světovou fotografii. Užitkovou fotografii vnímal také jako umění. Vytvářel plakáty a na tehdejší dobu velmi novátorské projekty.*“[56]

Tadeusz Maciejko pracoval po léta v podniku Wytwórnia Filmów Oświatowych (Studio vzdělávacích filmů). V roce 1954 se stal členem Svazu polských umělců fotografů.

Zemřel v roce 1979.

XIII. Jakub Byrczek

Jakub Byrczek pochází z Jaworzna, kde se narodil v roce 1946. Vášní k fotografii ho nakazil otec, který byl horníkem ale také fotoamatérem. Jeho otec se věnoval hlavně rodinným fotografiím, které pořizoval svým prvním, vlastnoručně vyrobeným fotoaparátem. „*Fotografie vyvolával v talíři,*“ vzpomíná Jakub Byrczek. Právě otec povzbuzoval Jakuba k vlastním experimentům a hledání.

Po ukončení střední školy se Jakub Byrczek přestěhoval do Hlivic za studii, které si nevybral náhodou. O existenci a činnosti HFS věděl už dříve a byl touto skupinou fascinovaný. V té době čítával časopis „*Fotografia*“, kde se v rubrice „*Oceny fotografii*“ často objevovala příjmení lidí, kteří docházeli na schůze HFS. Aktivním členem skupiny

[55] Prof. Jan Alojzy Neuman žil v letech 1902–1941. Přednášel na Lvovské technické univerzitě, později vyučoval fotografii ve Varšavě na Fotografickém gymnáziu. Byl redaktorem časopisu „*Leica w Polsce (Leica v Polsku)*“ a autorem publikace „*Almanach technicznej i przemysłowej fotografii (Almanach technické a průmyslové fotografie)*“.

[56] J. Lewczyński, *Fenomeny i fantomy. Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951–2000*

se stal v letech 1965–1973, později se přestěhoval do Katovic, kde se stal pedagogem na Slezské univerzitě v Katovicích.

Jakub Byrczek otevřel v roce 1993 galerii, kterou nazval „*Pusta (Prázdná)*“. Sídlila na náměstí Sejmu Śląskiego v Katovicích. V roce 2000 přestěhoval galerii do Jaworzna a upravil její název na „*Pusta cd (Prázdná pokr.)*“, aby vyjádřil pokračování, ale také změnu, k níž došlo. Galerie je v provozu dodnes.

Své práce popisuje jako konceptuální a minimalistické. Zajímá ho to, co je „*mezi obrazy, před skutečností fotografie.*“[57]

[57] *Jakub Byrczek, rozhovor*

Fot. Jakub Byrczek

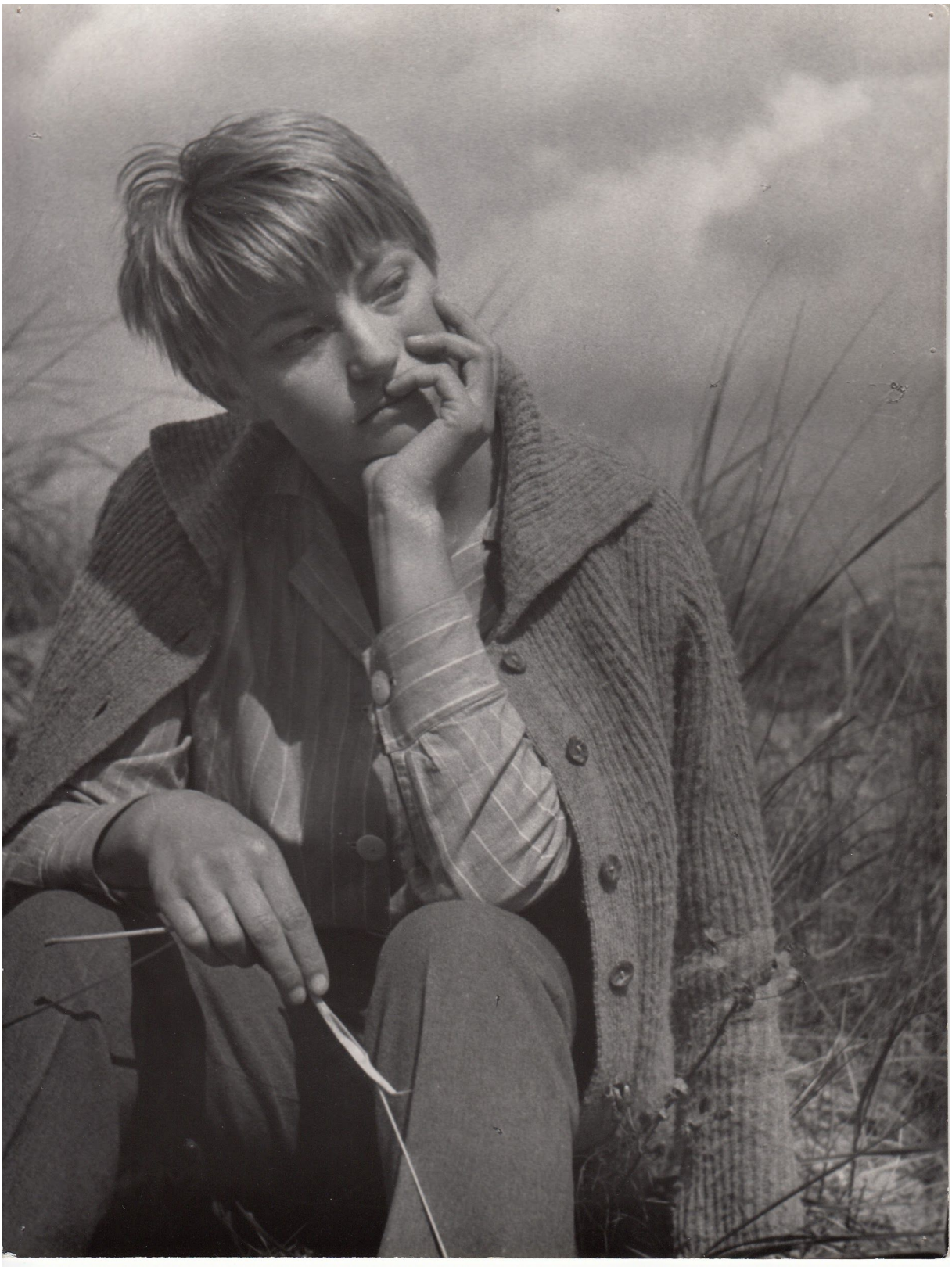
Jakub Byrczek

XIV. Kazimiera Dyakowska

Kazimiera Dyakowska se narodila v roce 1909. Získala titul magistry Tělesné výchovy na Jagelonské univerzitě v Krakově. Členkou HFS se stala v roce 1959. Tehdy se věnovala portrétní fotografii. Po dílnách aktu, které proběhly v roce 1961 s Witoldem Dederko, začala také úspěšně experimentovat na tomto poli. Tvořila akty mladých dívek, v interiéru a také v přírodě.

Její práce byly představeny na řadě výstav v Polsku i v zahraničí například v Budapešti, Rumunsku nebo Jugoslávii. Zemřela v roce 1999.

Fotografie Kazimiery Dyakowské. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

Portrét Kazimiery Dyakowské. Ze sbírek Muzea v Hlivicích.

XV. Witold Cichocki

Witold Cichocki se narodil v roce 1966 v Hlivicích. O fotografii se zajímá od svých 14 let. První tajemství fotografie začal objevovat na prázdninách. V prohlubování svých znalostí pokračoval na fotografickém kurzu, který se konal v Městském kulturním středisku. Witold Cichocki vzpomíná, že se mu líbil brainstorming a rozhovory, které se tam vedly.

K HFS se připojil v roce 1983 a podle jeho slov to bylo zcela něco jiného. Šlo o důležitou organizaci, které měla své známé a proslulé osobnosti, z nichž někteří měli pověst ikon. Pozitivně vzpomíná na konkrétní, tvůrčí aktivity spolku. V rozhovorech se velmi vřele vyjadřuje o osobnosti Zofie Rydet, která v době, kdy se Witold Cichocki stal členem skupiny, „měla už proslulost legendy". Zofia Rydet se vždy zajímala o lidi, o to, čemu se věnují a co fotografují.

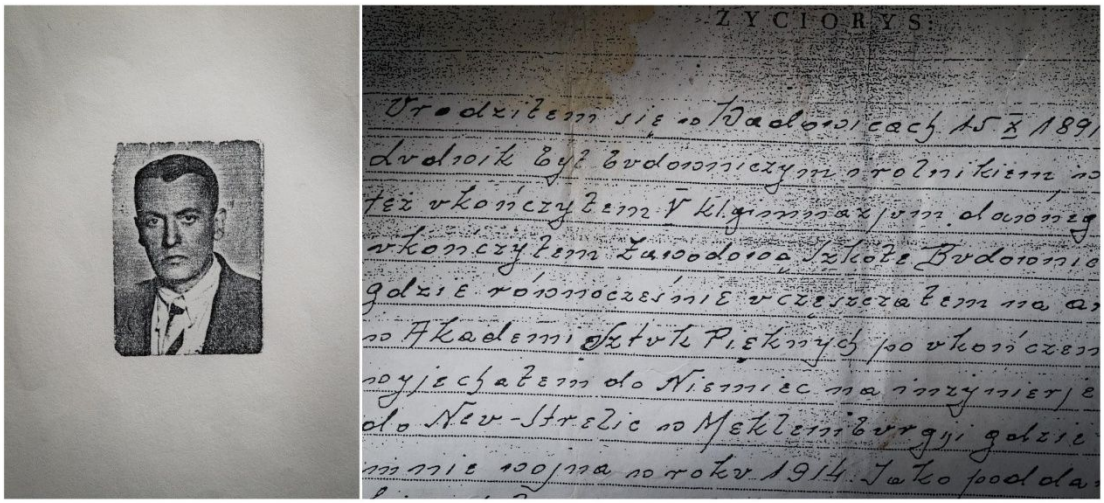
Cichocki při vzpomínkách na tu dobu upozorňuje na to, že o jednotlivých událostech, které souvisely s fotografií – výstavách, dílnách – se často informovalo telefonicky. Telefonicky se seznámil například s Maciejem Głowaczewským, jehož fotografie však viděl mnohem dříve. „*Když jsem byl na konci základní školy, míjel jsem jednou nástěnku, na které jsem viděl fotografie podepsané Maciejem Głowaczewským,*"[58] vzpomíná Cichocki.

V letech 1985–1987 absolvoval základní vojenskou službu. Poté zamířil do školy v Katovicích-Piotrowicích, kterou absolvoval v roce 1989 a po několika letech se do ní vrátil jako učitel fotografie. S přestávkami v ní pracuje dodnes. Sám si rozšiřoval své znalosti, nejdříve v Jelení Hoře na studiích fotografie a následně v Zelené Hoře na Umělecké fakultě Zelenohorské univerzity.

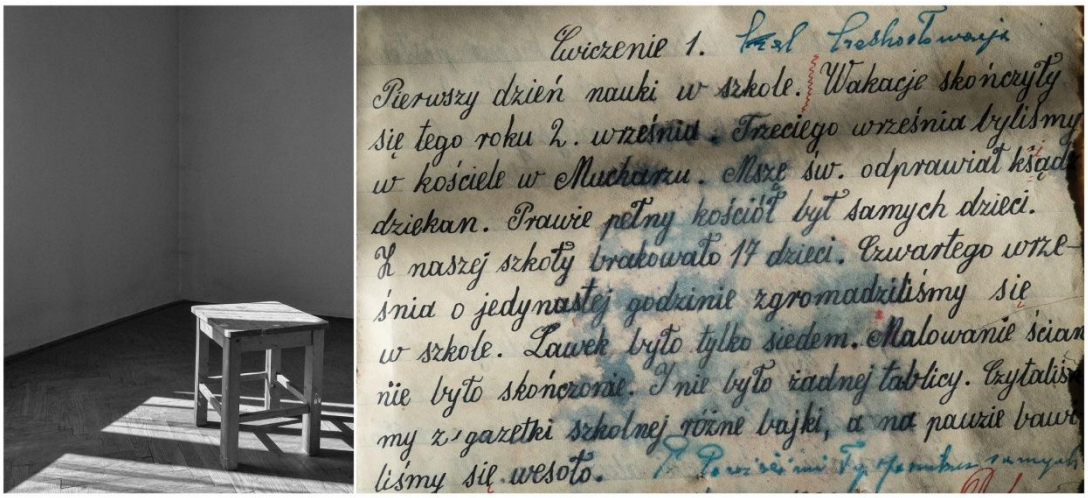
Witold Cichocki patřil také do fotografické skupiny Precel. Na tuto skupinu a atmosféru, která v ní panovala, vzpomíná velmi dobře. „*Lidé, kteří do ní přicházeli, nebyli nijak prověřováni, často byli nějak střelení a bláznivý, nejednou byly mezi nimi skutečné perly.*" (Witold Cichocki, rozhovor)

Tvorba Witolda Cichockého se pohybuje zejména v oblasti dokumentu.

[58] Cichocki, rozhovor

Triptychy ze souboru „Powidoki (Mžitky)“ W. Cichocki

Portrét W. Cichockého, fotografie Beata Mendrek

XVI. Maciej Głowaczewski

Maciej Głowaczewski se narodil v roce 1953. Vyrůstal v Hlivicích, ale jeho rodina pocházela z východu. Fotografování se učil částečně od otce, část znalostí získal jako samouk.

Głowaczewski studoval na Slezské technické univerzitě a v letech 1978–1983 byl vedoucím Studentské fotografické agentury.

Od roku 1974 působil jako fotoreportér Studentské vydavatelské agentury při Slezské technické univerzitě a v roce 1978–1983 tam plnil funkci vedoucího. Do Hlivického fotografického spolku patřil v posledních letech jeho činnosti od roku 1986 do roku 2000. Zachránil značnou část archivních materiálů, dokumentů a fotografií, z nichž část má ve svém držení, jiné byly darovány muzejním organizacím.

Maciej Głowaczewski pracoval jako fotoreportér například v týdeníku „*Tak i Nie*“ a v měsíčníku „*Śląsk*“. Od počátku existence dokumentoval také festival *Metalmania*.

Maciej Głowaczewski je také hlavním fotografem hudebních kapel Kat a Turbo. Značnou část svých prací pořizuje na analogové fotoaparáty a velmi si váží ušlechtilých tiskových technik.

KALISZ '84
IV PIESZA PIELGRZYMKA
LUBLIN
JASNA GÓRA '84
3-12.08.1984
PIESZA PIELGRZYMKA PODLASKA
II GDAŃSKA PIELGRZYMKA PIESZA

Fotografie Maciej Głowaczewski.

Maciej Głowaczewski, fotografie Janusz Drobisz.

Závěr

Tato práce popisuje příběh Hlivického fotografického spolku, podrobně pojednává o jeho činnosti od vzniku Hlivického oddělení Polského fotografického spolku v roce 1951 přes jeho přerod v samostatný spolek až po ukončení činnosti v roce 2000.

Spolek významně zasáhl do rozvoje fotografie v Polsku. Za padesát let své činnosti byl hlavním střediskem fotografie ve slezských zemích. Soustředil ve svých řadách řadu vynikajících osobností. Přestože jejich práce a styly byly často od sebe velmi odlišné, nevedlo to k rozporům mezi tvůrci a pomáhalo jim k vzájemnému rozšiřování osobních pohledů. Zásluhou členství ve spolku si navzájem pomáhali zdokonalovat své fotografické dovednosti a také si vyměňovali své postřehy, myšlenky a názory.

Existence spolku jim umožňovala prohlubovat své znalosti a organizovat kursy, kterými významně obohacovali fotografickou scénu v Polsku. Bylo to vynikající místo pro rozvoj vlastního talentu, zlepšování dovedností a také k začátečnickým pokusům v této oblasti.

Spolek prostřednictvím organizace výstav a popularizace fotografie jako umění vytvořil prostor k diskusi, inspiraci k činnosti a umožňoval sledovat tvorbu jiných umělců. Návštěvy hostů z jiných částí Polska a následně prezentace vlastních prací v jiných městech umožnily členům spolku oslovit širší publikum a seznámit se s jinou perspektivou.

Od dubna roku 2000, kdy HFS definitivně ukončilo svou činnost, žádné sdružení nebo fotoklub nedokázal nahradit jeho aktivity. V Hlivicích i v okolních městech sice fungují různé fotokluby a fotografické skupiny, ale žádná z nich se navzdory podobné náplni nestala srovnatelným fenoménem.

Jádro HFS tvořily výrazné a charismatické osobnosti, které se díky svému talentu dokázaly prosadit v oboru fotografie a zapsat se do její historie. Nedostatkem této skutečnosti byl fakt, že kvůli tomu nebylo ve spolku místo pro nové talenty z mladší generace. Spolku dominovali starší a úspěšní umělci. Možná právě proto mladí, místo toho, aby pokračovali v činnosti v rámci HFS, raději volili členství v menších skupinách, kde měli větší šanci se prosadit.

K dalším faktorů této situace patří uplývající čas a nástup moderní techniky. V době internetu mohou řadu funkcí spolků nebo fotoklubů převzít internetové skupiny

nebo online kontakty, a to nejen v rámci místního klubu, ale i z libovolného místa na světě. Na internetu jsou k dispozici kurzy fotografie, videonávody, specializované domácí i zahraniční weby zaměřené na fotografii. V dnešní době je mnohem snadnější prohlubovat své znalosti, sledovat práci jiných umělců, seznámit se s jejich tvorbou nebo představit své vlastní práce a oslovit širší publikum než dříve.

Pokud bych tyto úvahy měla shrnout, mohu konstatovat, že po určité době může opět vzniknout nový samostatný fotografický spolek. V současnosti místní fotografická scéna v Hlivicích stále zůstává pod vlivem významu HFS. Jeho případní nástupci jsou částečně v jeho stínu. Od ukončení činnosti HFS už však uplynulo téměř 20 let, což otevírá prostor pro vznik něčeho nového. Je důležité, aby případní zakladatelé a členové nového fotoklubu využili zkušeností svých předchůdců a nevytvořili hermeticky uzavřenou komunitu, ale otevřený prostor pro diskusi a rozvoj rovněž mladších generací fotografů.

Seznam použité literatury

Beksiński Zdzisław, *Listy do Jerzego Lewczyńskiego*, Muzeum w Gliwicach 2015

Beksiński. Lewczyński. Schlabs. Pokaz otwarty; Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, 2019

Gliwickie Środowisko Fotograficzne 1951-1986, Jerzy Lewczyński, Wydano staraniem Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Miasta w Gliwicach, Gliwice 1986

Janik Piotr. *Fotografie*, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2008

Lewczyński Jerzy, *Archeologia Fotografii prace z lat 1941-2005*, wydawnictwo KROPKA, Września 2005

Lewczyński Jerzy*, Fenomeny i Fantomy, Gliwickie środowisko fotograficzne w latach 1951-2000*, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2006

Ligocki Alfred, *Fotograficzne Penetracje,* Wydawnictwo Literackie Kraków, Kraków 1979

Magazyn Fotograficzny "FOTO" nr.10/1984; ZBYSZKO RZEŹNIACKI"*O Federacji Amatorskich Stowarzyszeń Fotograficznych w Polsce*"

Materiały z II sympozjum w Szczecinie w dniach 14-16 1986 r. Opracowanie redakcyjne - Krystyna Łyczywek. Druk FRAFO 261/87.1000

Płażewski Ignacy, *Dzieje Polskiej Fotografii*, Książka i Wiedza; Fotografia Artystyczna na ziemiach zachodnich i północnych w latach 1945-1986, Warszawa 2003

Rydet Zofia, *Zapis Socjologiczny*, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2016

Sowiński Michał, *50 - Fotografie*, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2007

Sobota Adam, Studio Prób Fotograficznych i Filmowych ZOOM, Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2015

The Moment Camera. Michael F. Cohen, Richard Szeliski; Microsoft Res. 8, brak miejsca : Computer (IEEE Computer Society), 2006, Tom 39. ISSN: 0018-9162 (za: Dariusz Droździuk *Fotografia obliczeniowa i jej wykorzystanie na urządzeniach mobilnych*, Politechnika Warszawska, Warszawa 2014

Zakł. Pol. ZP BE Z.910-500+18 - 1986 XI 0-24

Zawsze blisko. Fotografie prasowe Stanisława Jakubowskiego., Muzeum w Gliwicach, Gliwice 2008

Internetové zdroje:

CULTURE.pl https://culture.pl/pl/artykul/historia-fotografii-polskiej-do-roku-1990

Rozhovory s Jerzym Lewczyńským na portálu youtube.com

Rozhovor s Jerzym Lewczyńským https://www.canal-u.tv/video/fmsh/jerzy_lewczynski_polski_artysta_fotograf.29569

Adam Sheybal; opisy przodków na stronie Aleksandry Sheybal-Rostek https://web.archive.org/web/20170227080523/http://sheybal.pl/adam-sheybal/

Tadeusz Maciejko https://web.archive.org/web/20180114025231/http://www.foto-info.pl/fotografia-w-polsce-czytelnia-172/553-maciejko-tadeusz-1903-1979.html

Fotoklub i ZPAF https://www.zpaf.pl/wladze-naczelne/zalozyciele/

https://www.zpaf.pl/o-zwiazku/informacje/

Kazimiera Dyakowska http://www.artinfo.pl/artysta/kazimiera-dyakowska

Rozhovory s Bogdanem Kułakowským, Jakubem Byrczekem, Andrzejem Górským, Witoldem Cichockým, Wojciechem Prażmowským, Maciejem Głowaczewským, Zofií Roszczyk (Piotrowskou).

Seznam jmen

Beksiński, Zdzisław

Byrczek, Jakub

Cichocki, Witold

Dyakowska, Kazimiera

Głowaczewski, Maciej

Górski, Aleksander

Górski, Andrzej

Hombek, Wiktor

Jakubowski, Stanisław

Janik, Piotr

Kułakowski, Bogdan

Lewczyński, Jerzy

Maciejko, Tadeusz

Rydet, Zofia

Schlabs, Bronisław

Sheybal, Adam

Siemianowski, Czesław

Sowiński, Michał